

Kansspeldeelname en problematisch speelgedrag bij Nederlanders met een migratieachtergrond, een vergelijkend surveyonderzoek

GJ Meerkerk
B van Straaten
G Rodenburg

Augustus 2017

IVO Rotterdam
www.ivo.nl

Surveyonderzoek naar de mate van deelname aan de verschillende kansspelen en de prevalentie van problematisch speelgedrag bij Nederlanders met een migratieachtergrond vergeleken met Nederlanders zonder een migratieachtergrond, een analyse o.b.v. een survey onder 1829 respondenten

Een onderzoek voor de Kansspelautoriteit

Auteurs

Dr. Gert-Jan Meerkerk

Dr. Barbara van Straaten

Dr. Gerda Rodenburg

De auteurs danken ir. Daan Nieboer van het Erasmus Medisch Centrum voor statistische ondersteuning.

Voor het onderzoek is een begeleidingscommissie ingesteld bestaande uit Joost Poort (UvA/IvIR, voorzitter), Olivier Hendriks (WODC), Ineke Stoop (Sociaal Cultureel Planbureau), Karin Monshouwer (Trimbos Instituut), Eveline van Mil, Joyce Kuhnen en Flóra Felső (Kansspelautoriteit). De onderzoekers danken de leden van de begeleidingscommissie voor de constructieve bijdrage aan de totstandkoming van het rapport.

Rotterdam, augustus 2017

IVO Instituut voor Onderzoek naar Leefwijzen en Verslaving

Heemraadssingel 194

3021 DM Rotterdam

Telefoon +31 10 425 33 66

secretariaat@ivo.nl

www.ivo.nl

Inhoud

Introductie	4
Doelstelling.....	4
Vraagstelling.....	4
Methode	5
Respondenten	5
Analyses	6
Beschrijving steekproef	6
Weegfactor.....	8
Deelname aan kansspelen	10
De prevalentie van problematisch speelgedrag.....	17
Afzonderlijke SOGS-items	17
SOGS-somscores	23
Lineaire regressie met bootstrapping	27
Discussie en conclusie	29
Literatuur	34
Bijlage 1 Toelichting op het LISS panel en het CentERpanel	35
Bijlage 2 Beschrijving van de steekproef.....	37
Bijlage 3 Effecten weging op deelname en probleemprevalentie	42
Bijlage 4 Leeftijdsopbouw Nederlandse bevolking o.b.v. CBS cijfers.....	48

Introductie

Doelstelling

In het rapport 'Modernisering kansspelbeleid Nulmeting 2016' (Kruize, Boendermaker, Sijtstra, & Bieleman, 2016) schrijven de auteurs dat de helft van de probleemspeleers in het onderzoek een (niet-)westerse migratieachtergrond blijkt te hebben. Mensen met een migratieachtergrond zijn in de steekproef van de studie van Kruize et al. ondervertegenwoordigd. Om representatieve uitspraken over de algemene bevolking te kunnen doen, hebben mensen met een migratieachtergrond daardoor een relatief hoge wegingsfactor gekregen. Omdat de helft van de probleemspeleers een migratieachtergrond heeft, heeft de relatief hoge wegingsfactor een groot effect op de gewogen prevalentie van probleemspeleers. Ongewogen bedraagt de prevalentie probleemspeleers in de totale populatie 0,34%, gewogen wordt dit 0,65%.

In eerder onderzoek naar de prevalentie van problematisch speelgedrag uit 2011 (Bieleman et al., 2011), bleek het aandeel mensen met een migratieachtergrond onder de probleemspeleers beduidend lager, waardoor het verschil tussen de gewogen en de ongewogen prevalentie in de totale populatie veel kleiner was (0,15% gewogen versus 0,16% ongewogen) (Kruize et al., 2016) (p. 71). Een vergelijking van de gewogen prevalentieschatting van 2016 met die van 2011 laat een significante toename zien. Wanneer we echter uitgaan van de ongewogen prevalentieschatting is er geen sprake van een significant toename. De vraag dient zich aan of bij een grotere deelname van mensen met een migratieachtergrond aan de enquête en een daaruit volgende kleinere weegfactor voor mensen met een migratieachtergrond, de conclusie van een stijging van het aantal probleemspeleers in de totale populatie overeind zou blijven. Anders geformuleerd, de vraag is of mensen met een migratieachtergrond – of meer specifiek: bepaalde groepen (niet-westerse) migranten – afwijken ten opzichte van de rest van de populatie (autochtonen) in termen van kansspeldeelname en de prevalentie van problematisch speelgedrag.

Vraagstelling

Wijken mensen met een migratieachtergrond in het algemeen, of bepaalde groepen (niet-westerse) migranten in het bijzonder, af van de rest van de populatie in termen van kansspelgedrag en de prevalentie van problematisch speelgedrag?

- Nemen (bepaalde groepen (niet-westerse)) migranten meer of minder deel aan de verschillende kansspelen vergeleken met de totale populatie?
- Komt problematisch speelgedrag meer of minder voor bij (bepaalde groepen (niet-westerse)) migranten?
  - Wat betreft de verschillende afzonderlijke aspecten van problematisch speelgedrag: de afzonderlijke SOGS-items?
  - Wat betreft de totaalscore problematisch speelgedrag van de SOGS?
  - Zijn hierbij specifieke groepen aan te wijzen in termen van etnische achtergrond, leeftijd, geslacht of andere demografische kenmerken?

Opbouw rapport

In het rapport komen achtereenvolgens de deelname aan kansspelen en de prevalentie van problematisch speelgedrag aan bod, uitgesplitst naar etnische achtergrond. In de discussie worden de resultaten afgezet tegen de resultaten van andere (inter)nationale studies en worden de beperkingen van de huidige studie beschreven.

Methode

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden is een survey uitgevoerd waarbij gebruik gemaakt is van het LISS-panel en het CentERpanel van CentERdata (www.centerdata.nl). Belangrijk aspect van deze panels is dat deze zijn gebaseerd op een traditionele kanssteekproef uit de Basisregistratie Personen en niet, zoals vaak het geval is bij online panels, op zelfselectie van deelnemers die zichzelf vrijwillig voor deelname aanmelden. De representativiteit van de panels kent nog steeds beperkingen maar is wel duidelijk beter dan de panels gebaseerd op zelfselectie. Meer informatie over beide panels is te vinden in Bijlage 1 'Toelichting op het LISS-panel en het CentERpanel'.

De vraagstelling en volgorde van vragen waren bij de huidige survey nagenoeg gelijk aan die van de door Intraval uitgevoerde nulmeting (Kruize et al., 2016). De antwoorden op de vragen van de twee enquêtes zijn daardoor goed vergelijkbaar.

De survey vond plaats medio februari 2017. De timing van de dataverzameling komt overeen met die van de nulmeting. Voor zo ver er sprake is van seizoenspatronen in kansspelgedrag (bijvoorbeeld bijzondere trekkingen van loterijen en de fase in de voetbalcompetitie), speelt dit geen rol bij een eventuele vergelijking van de twee studies.

In het LISS-panel heeft het veldwerk gelopen van 6 februari t/m 28 februari. Er zijn gedurende het veldwerk twee reminders verstuurd, één halverwege het veldwerk en één een paar dagen voor sluiting. In het CentERpanel heeft het veldwerk plaatsgevonden van 10 februari t/m 14 februari. Op maandag (voor sluiting op dinsdag) is er een reminder verstuurd. De vragenlijst is herhaald van 17 februari t/m 21 februari. Op maandag is weer een reminder verstuurd.

In beide panels waren de responspercentages hoog (rond de 85%). Het responspercentage onder autochtonen was ongeveer 87%, onder niet-westerse migranten (inclusief Indonesiërs) was het rond de 80% en onder westerse migranten (exclusief Indonesiërs) rond de 84%. Er is geen informatie beschikbaar over selectieve non-respons.

De selectie respondenten omvat alle actieve leden van een huishouden van 16 jaar en ouder. Het huishoudhoofd krijgt maandelijks gelegenheid om de 'huishoudbox' in te vullen/te updaten. Hiervan worden de achtergrondvariabelen aan het einde van de dataset afgeleid. Het huishoudhoofd vult de vragen voor alle huishoudleden in. Sommige variabelen zijn daardoor gemeten op huishoudniveau, zoals woonvorm, en andere variabelen op respondentniveau, zoals leeftijd. Binnen het huidige onderzoek is enkel de variabele woonvorm op huishoudniveau gemeten.

Respondenten

Voor de survey zijn respondenten geselecteerd van 16 jaar en ouder. Bij de selectie van de respondenten is gepoogd zoveel mogelijk mensen met een westerse of niet-westerse migratieachtergrond mee te nemen, aangevuld met respondenten zonder migratieachtergrond, zodat een verdeling van ca. 50% respondenten zonder migratieachtergrond (autochtonen) en ca. 50% respondenten met een (niet-)westerse migratieachtergrond bereikt zou worden. De steekproef is niet representatief voor de totale volwassen Nederlandse populatie, waar 9,8% een westerse en 12,3% een niet-westerse migratieachtergrond heeft (zie Bijlage 4 Leeftijdsopbouw Nederlandse bevolking o.b.v. CBS cijfers). De in dit rapport gepresenteerde prevalenties kunnen dan ook niet zondermeer vergeleken worden met die in andere onderzoeksrapporten, zoals het rapport 'Modernisering kansspelbeleid Nulmeting 2016' van (Kruize et al., 2016).

Analyses

Het doel van de analyses was om te toetsen of er verschillen bestaan tussen mensen met een (niet-)westerse migratieachtergrond en mensen zonder migratieachtergrond wat betreft het deelnemen aan kansspelen en de prevalentie van problematisch speelgedrag. Daartoe is de onderzoekspopulatie in 3 groepen onderverdeeld: mensen met een westerse migratieachtergrond, mensen met een niet-westerse migratieachtergrond en mensen zonder migratieachtergrond (autochtonen). De indeling van de respondenten in autochtoon, westers migrant (allochtoon) en niet-westers migrant (allochtoon) is gebaseerd op de definities van het CBS

(<https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/begrippen>):

- Autochtoon (Persoon van wie de beide ouders in Nederland zijn geboren, ongeacht het land waar men zelf is geboren),
- Westers allochtoon (Allochtoon met als herkomstgroepering een van de landen in Europa (exclusief Turkije), Noord-Amerika en Oceanië, of Indonesië of Japan),
- Niet-westers allochtoon (Allochtoon met als herkomstgroepering een van de landen in Afrika, Latijns-Amerika en Azië (exclusief Indonesië en Japan) of Turkije).

De verschillen tussen de groepen zijn getoetst m.b.v. χ^2 toetsen. In de resultatensectie worden telkens de tabellen gepresenteerd met daarin alle drie de etnische groepen. De verschillen zijn echter telkens biviaat getoetst, dus westerse migranten vs. autochtonen en niet-westerse migranten vs. autochtonen. Daar waar nodig (vanwege kleine aantallen¹) is bij 2 x 2 kruistabellen gekozen voor de Fisher's Exact Test. Voor de toetsing van eventuele verschillen in deelname aan de verschillende kansspelen zijn telkens de nooit en ooit spelers samengenomen. We kijken dus vooral naar eventuele verschillen tussen etnische groepen wat betreft het actuele (afgelopen jaar) speelgedrag.

De variabelen waarop verschillen tussen mensen met een (niet-)westerse migratieachtergrond en mensen zonder migratieachtergrond zijn onderzocht, betroffen:

- Variabelen die betrekking hebben op de deelname aan de verschillende vormen van kansspelen (loterijen, krasloterijen, bingo, speelautomaten, poker, casinospelen, wedden op paardenraces, wedden op sportwedstrijden en andere kansspelen);
- Variabelen die betrekking hebben op de prevalentie van problematisch speelgedrag, zowel wat betreft de SOGS-indeling in recreatieve speler, risicospeler en probleemspeler en de SOGS-somscore, als ook de afzonderlijke SOGS-items. Dit laatste om duidelijk te krijgen of mensen met een (niet-)westerse migratieachtergrond mogelijk relatief veel problemen melden op specifieke items;
- Demografische variabelen (geslacht, leeftijd, opleiding, burgerlijke staat (woonvorm), arbeidssituatie en inkomen).

Om na te gaan of mensen met een (niet-)westerse migratieachtergrond afwijken ten opzichte van autochtonen wat betreft problematisch speelgedrag, is tot slot een lineaire regressieanalyse met *bootstrapping* uitgevoerd met als afhankelijke variabele de SOGS-somscore. Voor een nadere beschrijving van de wijze waarop de analyse is uitgevoerd zie de betreffende paragraaf 'Lineaire regressie met bootstrapping'.

Beschrijving steekproef

De dataset is opgebouwd uit respondenten van het LISS-panel (n = 1646) en het CentERpanel (n = 183). Voor de huidige analyses zijn beide groepen respondenten samengevoegd (N = 1829). Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen beide panels. Zoals eerder beschreven, zijn bij de selectie van de respondenten mensen met een migratieachtergrond opzettelijk *over sampled* waardoor de steekproef niet representatief is voor de Nederlandse populatie.

---

¹ Wanneer 1 of meer cellen een 'expected count less than 5' hebben.

Etniciteit

Aangezien etniciteit een belangrijke rol speelt in het huidige onderzoek gaan we hier gedetailleerder op in. De onderzoekspopulatie (N = 1829) naar etnische herkomst volgens de definitie van het CBS:

Etniciteit	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Autochtone herkomst	871	47,6	47,6
1 ^e generatie niet-Nederlandse, westerse afkomst	229	12,5	60,1
1 ^e generatie niet-Nederlandse, niet-westerse afkomst	226	12,4	72,5
2 ^e generatie niet-Nederlandse, westerse afkomst	354	19,4	91,9
2 ^e generatie niet-Nederlandse, niet-westerse afkomst	149	8,1	100,0
Total	1829	100,0	

Wanneer we de eerste en tweede generatie samenvoegen, komen we tot de volgende verdeling in etnische herkomst: autochtoon, westerse migranten en niet-westerse migranten:

Etniciteit	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Autochtoon	871	47,6	47,6
Westerse migrant	583	31,9	79,5
Niet-westerse migrant	375	20,5	100,0
Total	1829	100,0	

De steekproef bestaat daarmee, conform de oorspronkelijke opzet, voor ongeveer de helft uit autochtonen (47,6%, n = 871) en de helft uit mensen met een migratieachtergrond, waarbij de laatste groep uit wederom ongeveer de helft westerse en de helft niet-westerse migranten bestaat (resp. 31,9%, n = 583 en 20,5%, n = 375 van de totale steekproef).

Bij de verdere analyses naar de verschillen in de deelname aan kansspelen en de prevalentie van problematisch speelgedrag tussen autochtonen en westerse migranten en tussen autochtonen en niet-westerse migranten is deze indeling aangehouden. De etnische herkomst van de respondenten kan echter ook gedetailleerder worden beschreven door te kijken naar het land van herkomst:

Land van herkomst	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Autochtone herkomst	838	45,8	48,9	48,9
Turkije, 1 ^e of 2 ^e generatie	59	3,2	3,4	52,4
Marokko, 1 ^e of 2 ^e generatie	36	2,0	2,1	54,5
Nederlandse Antillen, 1 ^e of 2 ^e generatie	50	2,7	2,9	57,4
Suriname, 1 ^e of 2 ^e generatie	83	4,5	4,8	62,2
Indonesië, 1 ^e of 2 ^e generatie	179	9,8	10,4	72,7
Andere westerse afkomst, 1 ^e of 2 ^e generatie	359	19,6	21,0	93,6
Andere niet-westerse afkomst, 1 ^e of 2 ^e generatie	109	6,0	6,4	100,0
Total	1713	93,7	100,0	
MissingSystem	116*	6,3		
Total	1829	100,0		

*: van deze respondenten is het land van herkomst onbekend, wel is bekend of het autochtonen, westerse migranten of niet-westerse migranten zijn.

Overige demografische kenmerken van de steekproef

Een cijfermatig overzicht van de overige demografische kenmerken van de steekproef is terug te vinden in Bijlage 2 'Beschrijving van de steekproef'. Samenvattend kunnen we stellen dat er op verschillende demografische variabelen (beperkte) verschillen bestaan tussen autochtonen, westerse migranten en niet-westerse migranten. De verschillen zijn het grootst tussen niet-westerse migranten en autochtonen. De verschillen tussen westerse migranten en autochtonen zijn relatief klein.

Niet-westerse migranten zijn, vergeleken met autochtonen, gemiddeld jonger, hebben vaker alleen basisonderwijs gevolgd en minder vaak een HBO opleiding. Ze maken minder vaak deel uit van een huishouden waarin samengewoond wordt zonder kinderen, vaker van een huishouden waarin samengewoond wordt met kinderen, en vaker van een huishouden bestaande uit een alleenstaande ouder met kinderen. Wat de arbeidssituatie betreft zijn niet-westerse migranten, vergeleken met autochtonen, vaker werkzoekend, volgen vaker een studie, zijn vaker arbeidsongeschikt, verrichten vaker onbetaald werk en zijn minder vaak gepensioneerd. Tot slot hebben niet-westerse migranten, vergeleken met autochtonen, vaker geen inkomen, minder vaak een inkomen tussen €2001 en €2500 en minder vaak een inkomen hoger dan €3501.

Westerse migranten zijn, vergeleken met autochtonen, iets ouder, hebben vaker een havo/vwo opleiding gevolgd, maken minder vaak deel uit van een huishouden waarin samengewoond wordt met kinderen, zijn minder vaak in loondienst, zijn vaker huisman of -vrouw en verrichten vaker onbetaald werk. De verschillen tussen westerse migranten en autochtonen zijn relatief klein vergeleken met de verschillen tussen niet-westerse migranten en autochtonen.

Weegfactor

Zoals al beschreven, is de huidige steekproef, door de *over sampling* van migranten, niet representatief voor de Nederlandse bevolking. Daarnaast maakt bovenstaande duidelijk dat bij de vergelijking van de groep westerse migranten en de groep niet-westerse migranten met de groep autochtonen, mogelijk rekening gehouden dient te worden met verschillen in demografische variabelen. Wanneer we bijvoorbeeld kijken naar het verschil tussen niet-westerse migranten en autochtonen wat betreft deelname aan loterijen en we weten dat er een verschil in leeftijd is tussen deze groepen en we weten ook dat loterijdeelname (mede) afhankelijk is van leeftijd, dan kan niet uitgesloten worden dat een eventueel gevonden verschil in deelname aan loterijen (deels) veroorzaakt wordt door een verschil in leeftijd.

Om voor de verschillen in demografische kenmerken tussen (niet-)westerse migranten en autochtonen te corrigeren is een weegfactor berekend. Deze weegfactor heeft enkel als doel te corrigeren voor geconstateerde verschillen in demografische variabelen tussen westerse of niet-westerse migranten en autochtonen in de huidige steekproef ('interne weging') en niet om de gehele steekproef representatief te maken voor de Nederlandse populatie². De weegfactor heeft de waarde '1' voor de autochtone respondenten omdat deze groep als referentiekader fungeert. De weegfactor is apart bepaald voor de westerse en voor de niet-westerse migranten. Voor de aanmaak van de weegfactor is het SPSS commando '*Rake Weights*' gebruikt. Het is alleen relevant te wegen voor variabelen waarvoor verschillen zijn geconstateerd tussen de onderzoeksgroepen (in dit geval tussen westerse of niet-westerse migranten en autochtonen) en die samenhangen met variabelen die onderwerp van onderzoek zijn, in dit geval kansspeldeelname en problematisch speelgedrag.

Kansspeldeelname en problematisch speelgedrag hangen samen met verschillende demografisch variabelen. Zo maakt het Tabellenboek 'Kansspeldeelname en problematisch speelgedrag in Nederland anno 2016'

---

² Zoals blijkt uit Bijlage 4 'Leeftijdsopbouw Nederlandse bevolking o.b.v. CBS cijfers' zijn ook in de Nederlandse populatie de jongere leeftijdsgroepen onder de niet-westerse migranten oververtegenwoordigd. In die zin is de ongewogen steekproef meer representatief voor de Nederlandse populatie dan de gewogen steekproef (afgezien uiteraard van de over-representatie van (niet-)westerse migranten die opzettelijk zijn *over sampled*).

(Meerkerk & Rodenburg, 2017) bijvoorbeeld duidelijk dat loterijen relatief populair zijn onder ouderen en poker onder jongeren. Ander onderzoek laat zien dat er een relatie bestaat tussen (lage) sociaal economische status en (probleem)gokken (Leeuwen, Goossens, & Lammers, 2015). In aanmerking voor correctie door weging komen daarmee de variabelen leeftijd en de drie SES variabelen opleiding, arbeidssituatie en inkomen. Voor geslacht hoeft niet gewogen te worden omdat in de huidige steekproef geen verschil tussen (niet-)westerse migranten en autochtonen in de geslachtsverdeling is gevonden. De variabele woonvorm is buiten beschouwing gelaten omdat deze variabele op huishoudniveau en niet op respondentniveau is gemeten.

Het toepassen van een weegfactor kent enkele nadelen. Het vergroot de standaard error en zorgt voor instabiliteit van de data, vooral wanneer de datagewichten erg groot of klein worden. Het verdient daarom de voorkeur dat de waarden van de weegfactor niet veel groter zijn dan 3 en niet veel kleiner dan 0,3 zijn. Wanneer de waarden van de weegfactor hier boven of onder komen, kunnen de waarden worden getrimd. Dit doet echter het effect van weging weer deels teniet.

Overzicht minimum en maximum van verschillende weegfactoren

Weegfactor	N	Missing	Minimum	Maximum
Leeftijd	1829	0	0,45	3,75
Leeftijd + Opleiding	1824	5	0,21	4,86
Leeftijd + Opleiding + Arbeidssituatie	1823	6	0,05	5,34
Leeftijd + Opleiding + Arbeidssituatie + Inkomen	1821	8	0,04	6,50

Bovenstaande tabel maakt duidelijk dat het aantal factoren waarop de weegfactor wordt gebaseerd beperkt dient te zijn. De variabelen opleiding, arbeidssituatie en inkomen zijn alle drie representanten van SES. Er is daarom, in navolging van eerder CBS-onderzoek (Kardal & Lodder, 2008) en RIVM-onderzoek (Boshuizen, Nusselder, Peters, & Verweij, 2014), voor gekozen enkel de variabele opleiding als representant van sociaal economische status te betrekken bij de bepaling van de weegfactor voor de westerse en de niet-westerse migranten.

Een uitgebreid overzicht van de weegfactoren en de gevolgen van de toepassing van de verschillende weegfactoren op de resultaten van enkele analyses is terug te vinden in Bijlage 3 'Effecten weging op deelname en probleemprevalentie'.

Samengevat: de weegfactor voor de westerse en de niet-westerse migranten is gebaseerd op de variabelen leeftijd en opleiding. Hierbij is voor de westerse en de niet-westerse migranten afzonderlijk een weegfactor aangemaakt die ervoor zorgt dat de verdeling in leeftijdscategorieën en de verdeling in opleidingscategorieën voor respectievelijk de westerse en de niet-westerse migranten gelijk is aan de verdeling in leeftijdscategorieën en opleidingscategorieën van de autochtonen. De weegfactor is toegepast bij de analyses 'Deelname aan kansspelen' en bij 'De prevalentie van problematisch speelgedrag', maar niet bij de regressieanalyse.

Deelname aan kansspelen

Voor de toetsing van eventuele verschillen in deelname aan de verschillende kansspelen zijn telkens de nooit en ooit³ spelers samengenomen. We kijken dus vooral naar eventuele verschillen tussen etnische groepen wat betreft het actuele (afgelopen jaar) speelgedrag. Eventuele verschillen tussen westerse of niet-westerse migranten en autochtonen zijn bivariaat getoetst. De analyses in dit hoofdstuk zijn gebaseerd op data waarbij voor verschillen in leeftijd en opleiding tussen enerzijds autochtonen en anderzijds respectievelijk westerse en niet-westerse migranten d.m.v. weging is gecorrigeerd.

Loterijen

Uitsplitsing van deelname aan een loterij (ongeacht welke: Staatsloterij, Nationale Postcode Loterij, Lotto, Bankgiro Loterij, VriendenLoterij / Sponsor Bingo Loterij, buitenlandse loterij of een andere loterij) naar etnische herkomst laat bivariaat getoetst geen significante verschillen zien. Een kleine 60% van de respondenten heeft het afgelopen jaar deelgenomen aan een loterij.

Loterij	Herkomst			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Nooit	222	157	124	503
	25,5%	27,0%	33,4%	27,6%
Ooit	123	86	39	248
	14,1%	14,8%	10,5%	13,6%
Afgelopen jaar	526	339	208	1073
	60,4%	58,2%	56,1%	58,8%
Total	871	582	371	1824
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

$\chi^2 = 10,298$ (4), $p = ,036$

Krasloterijen

Ook wat betreft de deelname aan krasloterijen (op locatie zoals een tabakswinkel, via de website krasloten.nl, via een andere website of op een andere wijze) zien we geen significante verschillen tussen de drie etnische groepen. Ca. 15% van de respondenten heeft het afgelopen jaar aan een krasloterij deelgenomen.

Krasloterij	Herkomst			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Nooit	600	416	263	1279
	69,0%	71,6%	70,9%	70,2%
Ooit	140	75	57	272
	16,1%	12,9%	15,4%	14,9%
Afgelopen jaar	130	90	51	271
	14,9%	15,5%	13,7%	14,9%
Total	870	581	371	1822
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

$\chi^2 = 3,268$ (4), $p = ,514$

³ Ooit spelers hebben wel ooit gespeeld maar niet het afgelopen jaar.

Bingo

Ook bij de deelname aan Bingospellen (bij een sportvereniging, in een buurthuis of iets dergelijks, in Holland Casino, in een ander casino of speelhal, op een evenement, via het internet of op een andere locatie) zien we geen significante verschillen tussen de drie etnische groepen. Van alle respondenten heeft ca. 6% het afgelopen jaar deelgenomen aan een Bingospel.

Bingo	Herkomst			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Nooit	652	465	295	1412
	75,0%	79,9%	79,5%	77,5%
Ooit	157	88	53	298
	18,1%	15,1%	14,3%	16,4%
Afgelopen jaar	60	29	23	112
	6,9%	5,0%	6,2%	6,1%
Total	869	582	371	1822
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

$\chi^2 = 6,477$ (4), $p = ,166$

Speelautomaten

Het spelen op speelautomaten (in Holland Casino, in een speelhal zoals Jacks Casino, Hommerson of Flamingo Casino, in een horecagelegenheid zoals een café of discotheek, via internet zoals online fruitautomaten, Eurocazino of Fruitautomaten Plaza of op een andere locatie) komt bij alle drie de etnische groepen praktisch even vaak voor. Ca. 6% heeft het afgelopen jaar op een speelautomaat gespeeld.

Speelautomaten	Herkomst			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Nooit	660	440	288	1388
	75,9%	75,6%	77,6%	76,2%
Ooit	158	98	62	318
	18,2%	16,8%	16,7%	17,5%
Afgelopen jaar	51	44	21	116
	5,9%	7,6%	5,7%	6,4%
Total	869	582	371	1822
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

$\chi^2 = 2,572$ (4), $p = ,632$

Poker

Ca. 3% van de respondenten heeft het afgelopen jaar poker gespeeld (in Holland Casino tegen andere mensen of tegen een apparaat, in een andere speelhal / ander casino tegen mensen of tegen een apparaat, in een casino in het buitenland, bij iemand thuis (voor geld), in een café, via het internet, of op een andere locatie). Er blijken geen significante verschillen te bestaan tussen de verschillende etnische groepen.

Poker	Herkomst			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Nooit	798 91,8%	531 91,2%	333 90,0%	1662 91,3%
Ooit	48 5,5%	30 5,2%	29 7,8%	107 5,9%
Afgelopen jaar	23 2,6%	21 3,6%	8 2,2%	52 2,9%
Total	869 100,0%	582 100,0%	370 100,0%	1821 100,0%

$\chi^2 = 5,128$ (4), $p = ,274$

Casinospelen

Ongeveer 5% van de respondenten heeft het afgelopen jaar casinospelen gespeeld (in Holland Casino aan een tafel met croupier of op een automaat, in een casino in het buitenland aan een tafel met croupier of op een automaat, in een speelhal zoals Jacks Casino, Hommerson of Flamingo Casino aan tafel met croupier of op een automaat, in een horecagelegenheid zoals een café of discotheek, op het internet of op een andere locatie). Er zijn daarbij geen significante verschillen tussen de drie etnische groepen gevonden.

Casinospelen	Herkomst			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Nooit	651 74,9%	442 75,9%	287 77,4%	1380 75,7%
Ooit	174 20,0%	102 17,5%	69 18,6%	345 18,9%
Afgelopen jaar	44 5,1%	38 6,5%	15 4,0%	97 5,3%
Total	869 100,0%	582 100,0%	371 100,0%	1822 100,0%

$\chi^2 = 4,228$ (4), $p = ,376$

Paardenraces

Slechts één respondent heeft zich het afgelopen jaar met paardenraces bezig gehouden (op een renbaan, in een wedkantoor van Runnerz, op de website runnerz.nl, op een andere website of app of op een andere locatie). Er zijn geen significante verschillen tussen de drie etnische groepen gevonden.

Paardenraces	Herkomst			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Nooit	842 96,9%	563 96,7%	358 96,5%	1763 96,8%
Ooit	27 3,1%	19 3,3%	12 3,2%	58 3,2%
Afgelopen jaar	0 0,0%	0 0,0%	1 0,3%	1 0,1%
Total	869 100,0%	582 100,0%	371 100,0%	1822 100,0%

Chi² = 3,946 (4), p = ,413

Sportwedstrijden

Een kleine 3% van de respondenten heeft het afgelopen jaar op een sportwedstrijd gewed (met een totoformulier, via de website toto.nl, via een andere website of app, via een gokzuil, in een niet-commerciële (voetbal)pool of op een andere manier). Er zijn geen significante verschillen tussen de drie etnische groepen gevonden.

Sportwedstrijden	Herkomst			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Nooit	813 93,7%	542 93,1%	350 94,3%	1705 93,6%
Ooit	36 4,1%	21 3,6%	11 3,0%	68 3,7%
Afgelopen jaar	19 2,2%	19 3,3%	10 2,7%	48 2,6%
Total	868 100,0%	582 100,0%	371 100,0%	1821 100,0%

Chi² = 2,581 (4), p = ,630

Andere kansspelen

Ca. 2% van de respondenten heeft het afgelopen jaar andere kansspelen gespeeld (kaarten of dobbelen om geld op locatie, kaarten of dobbelen om geld op internet, wedden op hondenraces of een ander kansspel). Er werden geen significante verschillen tussen de drie etnische groepen gevonden.

Andere kansspelen	Herkomst			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Nooit	815 93,9%	547 94,0%	354 95,2%	1716 94,2%
Ooit	30 3,5%	26 4,5%	11 3,0%	67 3,7%
Afgelopen jaar	23 2,6%	9 1,5%	7 1,9%	39 2,1%
Total	868 100,0%	582 100,0%	372 100,0%	1822 100,0%

$\chi^2 = 3,804$ (4), $p = ,433$

Samenvatting deelname aan de verschillende kansspelen

Samenvattend blijken er bivariaat getoetst geen statistisch significante verschillen te bestaan tussen de drie etnische groepen wat betreft deelname het afgelopen jaar aan de verschillende kansspelen wanneer naar de kansspelen elk afzonderlijk wordt gekeken.

Deelname kansspelen ongeacht welke

Wanneer we deelname aan alle kansspelen samennemen, blijken niet-westerse migranten, vergeleken met autochtonen, bivariaat getoetst significant minder vaak het afgelopen jaar een kansspel gespeeld te hebben (resp. 60,9% vs. 67,5%; $\chi^2 = 5,006$ (1), $p = ,025$). Er is geen verschil tussen westerse migranten en autochtonen.

Kansspelen ongeacht welke	Herkomst			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Nooit	143 16,4%	98 16,9%	87 23,5%	328 18,0%
Ooit	140 16,1%	104 17,9%	58 15,6%	302 16,6%
Afgelopen jaar	588 67,5%	379 65,2%	226 60,9%	1193 65,4%
Total	871 100,0%	581 100,0%	371 100,0%	1823 100,0%

$\chi^2 = 10,431$ (4), $p = ,034$

Het verschil tussen niet-westerse migranten en autochtonen wordt vooral veroorzaakt door het verschil in deelname aan loterijen. Wanneer deelname aan loterijen buiten beschouwing wordt gelaten en gekeken wordt naar eventuele verschillen tussen de drie etnische groepen wat betreft deelname aan alle kansspelen tezamen m.u.v. loterijen, dan is er geen significant verschil meer tussen de drie etnische groepen.

Kansspelen ongeacht welke m.u.v. loterijen	Herkomst			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Nooit	388 44,6%	273 46,9%	178 47,8%	839 46,0%
Ooit	259 29,8%	162 27,8%	100 26,9%	521 28,6%
Afgelopen jaar	223 25,6%	147 25,3%	94 25,3%	464 25,4%
Total	870 100,0%	582 100,0%	372 100,0%	1824 100,0%

$\chi^2 = 1,697 (4), p = ,791$

In mindere mate geldt dit ook voor bingo. Wanneer deelname aan bingo buiten beschouwing wordt gelaten en gekeken wordt naar eventuele verschillen tussen de drie etnische groepen wat betreft deelname aan alle kansspelen tezamen m.u.v. bingo, dan is er geen significant verschil meer tussen de drie etnische groepen. Wel blijft er in dit geval een procentueel relatief groot verschil bestaan tussen niet-westerse migranten en autochtonen (60,4% vs. 66,0%) dat bivariaat getoetst bijna significant is ($\chi^2 = 3,605 (1), p = ,058$).

Kansspelen ongeacht welke m.u.v. bingo	Herkomst			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Nooit	160 18,4%	113 19,4%	97 26,1%	370 20,3%
Ooit	136 15,6%	97 16,6%	50 13,5%	283 15,5%
Afgelopen jaar	575 66,0%	373 64,0%	224 60,4%	1172 64,2%
Total	871 100,0%	583 100,0%	371 100,0%	1825 100,0%

$\chi^2 = 10,864 (4), p = ,028$

Bij uitsluiting van alle andere vormen van kansspelen blijkt telkens dat de niet-westerse migranten vergeleken met de autochtonen significant minder vaak het afgelopen jaar aan kansspelen hebben deelgenomen.

Totaal aantal kansspelen deelgenomen

Gemiddeld hebben autochtonen en westerse migranten het afgelopen jaar aan 1,01 kansspelen deelgenomen, tegen 0,92 voor niet-westerse migranten. Dit verschil is bivariaat getoetst niet significant.

Herkomst	Mean	N	Std. Deviation	Minimum	Maximum
Autochtoon	1,01	871	1,047	0	7
Westerse migrant	1,01	582	1,089	0	6
Niet-westerse migrant	,92	371	,974	0	5
Total	,99	1824	1,046	0	7

$F = 0,960 (2), p = ,383$

Ook wanneer alleen respondenten in de analyse worden betrokken die aan tenminste één kansspel hebben deelgenomen verandert het beeld niet. Er is geen significant verschil in het aantal kansspelen waaraan is deelgenomen tussen de drie etnische groepen.

Herkomst	Mean	N	Std. Deviation	Minimum	Maximum
Autochtoon	1,49	588	,949	1	7
Westerse migrant	1,55	379	,991	1	6
Niet-westerse migrant	1,52	226	,810	1	5
Total	1,51	1193	,938	1	7

$F = 0,510 (2), p = ,601$

Samenvattend: er zijn geen significante verschillen gevonden wat betreft de deelname aan kansspelen tussen de drie etnische groepen. Wel zijn er aanwijzingen dat niet-westerse migranten iets minder vaak aan loterijen deelnemen.

Verschillen tussen gewogen en ongewogen data

De analyses naar de verschillen in deelname aan kansspelen tussen de drie etnische groepen zijn ook uitgevoerd op de ongewogen data (tabellen niet getoond). De ongewogen data zijn meer representatief voor de Nederlandse populatie dan de gewogen data (afgezien van de over-representatie van de (niet-)westerse migranten) en de resultaten van de analyses op de ongewogen data geven daardoor een betere indicatie van de daadwerkelijke situatie in de Nederlandse samenleving. Waargenomen verschillen tussen de etnische groepen kunnen echter (mede) veroorzaakt zijn door verschillen in leeftijd en/of opleiding tussen de etnische groepen waarvoor bij de ongewogen data niet is gecorrigeerd.

Bij een ongewogen toetsing van eventuele verschillen in deelname aan de afzonderlijke kansspelen blijken niet-westerse migranten minder vaak dan autochtonen het afgelopen jaar aan loterijen te hebben deelgenomen (resp. 45,9% vs. 60,4%; $\chi^2 = 22,443 (1), p < ,000$). Daarnaast blijken ongewogen westerse migranten iets minder vaak dan autochtonen het afgelopen jaar aan bingo te hebben deelgenomen (resp. 4,3% vs. 6,9%; $\chi^2 = 4,334 (1), p = ,037$).

Wanneer we kijken naar de ongewogen data wat betreft de deelname aan kansspelen ongeacht welke, blijken niet-westerse migranten, vergeleken met de autochtonen, significant minder vaak het afgelopen jaar een kansspel te hebben gespeeld (resp. 53,1% vs. 67,5%; $\chi^2 = 23,498 (1), p < ,000$). Ook hier blijkt dit verschil vooral door een verschil in deelname aan loterijen te worden veroorzaakt. Wanneer deelname aan loterijen buiten beschouwing wordt gelaten, blijkt er geen verschil meer tussen niet-westerse migranten en autochtonen te bestaan wat betreft deelname aan een kansspel (m.u.v. loterijen).

Tot slot blijken ongewogen de niet-westerse migranten vergeleken met autochtonen aan gemiddeld (iets) meer kansspelen te hebben deelgenomen wanneer alleen respondenten in de analyse worden betrokken die aan tenminste één kansspel hebben deelgenomen (resp. 1,69 vs. 1,49; $t = -2,654 (785), p = ,008$). Door weging valt dit verschil weg.

Samenvattend blijken de verschillen tussen vooral niet-westerse migranten en autochtonen groter bij ongewogen data. Ongewogen blijken niet-westerse migranten minder vaak aan een loterij te hebben deelgenomen maar daarnaast wel aan iets meer andere kansspelen te hebben deelgenomen. Dit laatste verschil is echter klein.

De prevalentie van problematisch speelgedrag

Afzonderlijke SOGS-items

De SOGS-items zijn alleen ingevuld door respondenten die aangaven het afgelopen jaar een kansspel gespeeld te hebben (65,4% (n = 1193) van alle respondenten). Eventuele verschillen tussen westerse of niet-westerse migranten en autochtonen zijn bivariaat getoetst. De analyses in dit hoofdstuk zijn gebaseerd op data waarbij voor verschillen in leeftijd en opleiding tussen enerzijds autochtonen en anderzijds respectievelijk westerse en niet-westerse migranten d.m.v. weging is gecorrigeerd.

SOGS-item 1: “Wanneer u de afgelopen twaalf maanden bij het gokken geld hebt verloren, bent u dan wel eens teruggegaan c.q. doorgegaan met spelen om het verloren geld terug te winnen?”

SOGS 1	Herkomst			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Nooit	233 39,8%	159 42,1%	92 40,9%	484 40,7%
Soms (minder dan de helft van de keren)	26 4,4%	14 3,7%	14 6,2%	54 4,5%
Meestal (meer dan de helft van de keren)	6 1,0%	8 2,1%	9 4,0%	23 1,9%
Altijd	5 0,9%	5 1,3%	7 3,1%	17 1,4%
N.v.t., ik heb de afgelopen twaalf maanden geen geld verloren	315 53,8%	192 50,8%	103 45,8%	610 51,3%
Total	585 100,0%	378 100,0%	225 100,0%	1188 100,0%

$\chi^2 = 17,716$ (8), $p = ,023$

Voor de scoring van dit item worden de antwoorden Meestal en Altijd samengenomen (1 punt) en de antwoorden Nooit, Soms en N.v.t. (0 punten).

SOGS 1 (recode)	Herkomst			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Nooit, Soms, N.v.t.	574 98,1%	366 96,6%	209 92,9%	1149 96,6%
Meestal, Altijd	11 1,9%	13 3,4%	16 7,1%	40 3,4%
Total	585 100,0%	379 100,0%	225 100,0%	1189 100,0%

$\chi^2 = 13,684$ (2), $p = ,001$

Na hercodering blijken (bivariaat getoetst) niet-westerse migranten vaker dan autochtonen aan te geven meestal of altijd terug te gaan om verloren geld terug te winnen (resp. 7,1% vs. 1,9%; $\chi^2 = 13,798$ (1), $p < ,000$). Het verschil tussen westerse migranten en autochtonen is niet significant.

SOGS-item 2: “Hebt u de afgelopen twaalf maanden wel eens gezegd dat u geld gewonnen had, terwijl u in werkelijkheid geld had verloren?”

(item alleen ingevuld door respondenten die eerder bij SOGS-item 1 niet aangaven ‘N.v.t., ik heb de afgelopen twaalf maanden geen geld verloren’; n = 580)

SOGS 2	Herkomst			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Nooit	261 96,7%	183 97,9%	114 93,4%	558 96,4%
Soms (minder dan de helft van de keren)	7 2,6%	2 1,1%	7 5,7%	16 2,8%
Meestal (meer dan de helft van de keren)	1 0,4%	2 1,1%	0 0,0%	3 0,5%
Altijd	1 0,4%	0 0,0%	1 0,8%	2 0,3%
Total	270 100,0%	187 100,0%	122 100,0%	579 100,0%

$\chi^2 = 9,318$ (6), $p = ,156$

Voor de scoring van dit tweede SOGS-item worden de antwoorden Soms, Meestal en Altijd samengenomen (1 punt). Het antwoord Nooit scoort 0 punten.

SOGS 2 (recode)	Herkomst			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Nooit	261 96,7%	183 97,9%	114 92,7%	558 96,2%
Soms, meestal of altijd	9 3,3%	4 2,1%	9 7,3%	22 3,8%
Total	270 100,0%	187 100,0%	123 100,0%	580 100,0%

$\chi^2 = 5,744$ (2), $p = ,057$

Er blijken bivariaat getoetst geen significante verschillen te bestaan tussen de verschillende etnische groepen.

SOGS-item 3: “Hebt u de afgelopen twaalf maanden wel eens vaker gegokt dan u zich had voorgenomen?”

De analyse van het derde SOGS-item geeft een zelfde beeld als het eerste SOGS-item: het verschil tussen niet-westerse migranten en autochtonen is bij bivariate toetsing significant ($\chi^2 = 4,997$ (1), $p = ,025$) en het verschil tussen westerse migranten en autochtonen niet. Niet-westerse allochtonen geven vaker aan dan autochtonen de afgelopen 12 maanden wel eens vaker te hebben gegokt dan ze zich hadden voorgenomen (resp. 4,4% vs. 1,7%).

SOGS 3	Herkomst			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Ja	10 1,7%	7 1,8%	10 4,4%	27 2,3%
Nee	575 98,3%	372 98,2%	216 95,6%	1163 97,7%
Total	585 100,0%	379 100,0%	226 100,0%	1190 100,0%

$\chi^2 = 5,867 (2), p = ,053$

SOGS-item 4: “Waren er de afgelopen twaalf maanden mensen die opmerkingen hadden over uw gokken (ook al vond u misschien dat ze geen gelijk hadden)?”

SOGS 4	Herkomst			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Ja	3 0,5%	5 1,3%	5 2,2%	13 1,1%
Nee	582 99,5%	374 98,7%	221 97,8%	1177 98,9%
Total	585 100,0%	379 100,0%	226 100,0%	1190 100,0%

$\chi^2 = 4,623 (2), p = ,099$

Het beeld bij het vierde SOGS-item is hetzelfde als bij het eerste en derde item: er is bij bivariate toetsing een significant verschil tussen niet-westerse migranten en autochtonen (Fisher's Exact Test = ,042 (2-sided)), en geen verschil tussen westerse migranten en autochtonen. Niet-westerse migranten geven vaker dan autochtonen aan dat er de afgelopen twaalf maanden mensen waren die opmerkingen hadden gemaakt over hun gokken (resp. 2,2% vs. 0,5%).

SOGS-item 5: “Hebt u zich de afgelopen twaalf maanden wel eens schuldig gevoeld over de manier waarop u gokt of over wat er gebeurt wanneer u gokt?”

SOGS 5	Herkomst			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Ja	9 1,5%	11 2,9%	10 4,4%	30 2,5%
Nee	576 98,5%	368 97,1%	215 95,6%	1159 97,5%
Total	585 100,0%	379 100,0%	225 100,0%	1189 100,0%

$\chi^2 = 5,905 (2), p = ,052$

Ook het vijfde SOGS-item levert een zelfde beeld op: er is bij bivariate toetsing een significant verschil tussen niet-westerse migranten en autochtonen ($\chi^2 = 5,991 (1), p = ,014$), maar niet tussen westerse migranten en autochtonen. Niet-westerse migranten geven vaker dan autochtonen aan dat ze zich de afgelopen twaalf maanden wel eens schuldig hebben gevoeld over de manier waarop ze gokken of over wat er gebeurt wanneer ze gokken (resp. 4,4% vs. 1,5%).

SOGS-item 6: “Hebt u de afgelopen twaalf maanden wel eens gedacht om te stoppen met gokken en tegelijkertijd het gevoel gehad dat u dat niet zou kunnen?”

SOGS 6	Herkomst			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Ja	10 1,7%	8 2,1%	14 6,2%	32 2,7%
Nee	575 98,3%	371 97,9%	212 93,8%	1158 97,3%
Total	585 100,0%	379 100,0%	226 100,0%	1190 100,0%

$\chi^2 = 13,244$ (2), $p = ,001$

Ook de analyse van het zesde SOGS-item laat bij bivariate toetsing een significant verschil zien tussen niet-westerse migranten en autochtonen ($\chi^2 = 11,420$ (1), $p = ,001$) en geen significant verschil tussen westerse migranten en autochtonen. Niet-westerse migranten geven vaker dan autochtonen aan dat ze de afgelopen twaalf maanden wel eens gedacht hebben om te stoppen met gokken en tegelijkertijd het gevoel hadden dat ze dat niet zouden kunnen (resp. 6,2% vs. 1,7%).

SOGS-item 7: “Hebt u de afgelopen twaalf maanden wel eens loten, geld voor gokken of andere tekenen dat u gokt, verborgen gehouden voor uw partner, kinderen of andere belangrijke mensen in uw leven?”

SOGS 7	Herkomst			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Ja	6 1,0%	7 1,8%	3 1,3%	16 1,3%
Nee	579 99,0%	372 98,2%	223 98,7%	1174 98,7%
Total	585 100,0%	379 100,0%	226 100,0%	1190 100,0%

$\chi^2 = 1,170$ (2), $p = ,557$

Het beeld dat de analyse van het zevende SOGS-item oplevert, is anders dan dat van de voorgaande items. Er zijn bij bivariate toetsing geen significante verschillen gevonden tussen westerse of niet-westerse migranten en autochtonen.

SOGS-item (8): “Hebt u de afgelopen twaalf maanden wel eens ruzie gehad met mensen waar u mee samenleeft over de manier waarop u in het algemeen met uw geld omgaat?”

Dit item telt niet mee in de scoring van de SOGS en fungeert alleen als filteritem voor het volgende SOGS-item waarin gevraagd wordt of de eventuele ruzie over geld te maken had met gokken.

SOGS (8)	Herkomst			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Ja	3 0,5%	7 1,8%	2 0,9%	12 1,0%
Nee	472 80,7%	294 77,6%	161 71,2%	927 77,9%
N.v.t., ik leef alleen	110 18,8%	78 20,6%	63 27,9%	251 21,1%
Total	585 100,0%	379 100,0%	226 100,0%	1190 100,0%

$\chi^2 = 12,407$ (4), $p = ,015$

De analyse van dit (niet meetellende) SOGS-item laat bij bivariate toetsing een significant verschil zien tussen niet-westerse migranten en autochtonen ($\chi^2 = 8,520$ (2), $p = ,014$) en niet tussen westerse migranten en autochtonen. Dit significante verschil verdwijnt echter wanneer de respondenten die aangeven dat deze vraag voor hen niet van toepassing is omdat zij alleen leven, buiten beschouwing worden gelaten. Het verschil tussen westerse migranten en autochtonen wordt dan echter marginaal significant (Fisher's Exact Test = ,052 (2-sided)). Westerse migranten lijken iets vaker aan te geven dan autochtonen dat zij de afgelopen twaalf maanden wel eens ruzie hebben gehad met mensen waar ze mee samenleven over de manier waarop ze in het algemeen met hun geld omgaan (resp. 2,3% vs. 0,6%).

SOGS (8) (recode)	Herkomst			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Ja	3 0,6%	7 2,3%	2 1,2%	12 1,3%
Nee	472 99,4%	294 97,7%	161 98,8%	927 98,7%
Total	475 100,0%	301 100,0%	163 100,0%	939 100,0%

$\chi^2 = 4,195$ (2), $p = ,123$

SOGS-item 8: “Als u de afgelopen twaalf maanden ruzie hebt gehad over geld, ging het dan wel eens over het feit dat u gokt?”

SOGS 8	Herkomst			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Ja	0 0,0%	1 14,3%	0 0,0%	1 8,3%
Nee	3 100,0%	6 85,7%	2 100,0%	11 91,7%
Total	3 100,0%	7 100,0%	2 100,0%	12 100,0%

Het achtste SOGS-item is alleen beantwoord door de respondenten die bij het vorige item aangaven de afgelopen 12 maanden wel eens ruzie te hebben gehad met mensen waar ze mee samenleven over de manier

waarop ze in het algemeen met hun geld omgaan (n = 12). Eén respondent gaf aan dat dat het geval was. Dit kleine aantal respondenten maakt zinvolle analyse en interpretatie niet mogelijk.

SOGS-item 9: “Hebt u de afgelopen twaalf maanden wel eens geld van iemand geleend en niet terugbetaald omdat u gokt?”

SOGS 9	Herkomst			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Ja	0 0,0%	0 0,0%	1 0,4%	1 0,1%
Nee	585 100,0%	379 100,0%	225 99,6%	1189 99,9%
Total	585 100,0%	379 100,0%	226 100,0%	1190 100,0%

Aangezien slechts 1 respondent dit item bevestigend heeft beantwoord is verdere analyse of interpretatie niet mogelijk.

SOGS-item 10: “Bent u de afgelopen twaalf maanden wel eens van uw werk of opleiding weggebleven omdat u in die tijd gokte?”

SOGS 10	Herkomst			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Ja	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%
Nee	367 62,7%	222 58,6%	126 55,8%	715 60,1%
N.v.t.	218 37,3%	157 41,4%	100 44,2%	475 39,9%
Total	585 100,0%	379 100,0%	226 100,0%	1190 100,0%

Omdat geen enkele respondent dit tiende SOGS-item bevestigend heeft beantwoord is analyse of interpretatie niet mogelijk.

SOGS-item (11): “Hebt u de afgelopen twaalf maanden geld geleend om te gokken of om speelschulden terug te betalen?”

Dit item telt niet mee in de scoring van de SOGS maar fungeert als filteritem voor de 10 volgende vragen die betrekking hebben op de verschillende bronnen waarvan het geld geleend kan zijn.

Ook het 11^e (niet meetellende) SOGS-item is door dermate weinig respondenten bevestigend beantwoord (n = 2) dat zinvolle analyse of interpretatie van resultaten niet mogelijk is. Om dezelfde reden is het niet zinvol de 10 vervolgvragen naar de bron voor het geleende geld te analyseren (genoemde bronnen zijn: ‘Geld geleend van het huishoudgeld’, ‘Rood staan bij bank of giro’ en ‘Goede bekende’).

SOGS (11)	Herkomst			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Ja	2 0,3%	0 0,0%	0 0,0%	2 0,2%
Nee	583 99,7%	379 100,0%	226 100,0%	1188 99,8%
Total	585 100,0%	379 100,0%	226 100,0%	1190 100,0%

SOGS-item 12: “Hebt u de afgelopen twaalf maanden problemen gehad met gokken?”

SOGS 12	Herkomst			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Ja	1 0,2%	0 0,0%	1 0,4%	2 0,2%
Nee	584 99,8%	379 100,0%	225 99,6%	1188 99,8%
Total	585 100,0%	379 100,0%	226 100,0%	1190 100,0%

Evenals het voorgaande item is ook het 12^e en laatste item van de SOGS door zo weinig respondenten (n = 2) bevestigend beantwoord dat zinnige analyse of interpretatie van resultaten niet mogelijk is.

Samenvattend blijken de niet-westerse migranten op de volgende SOGS-items significant vaker dan autochtonen bevestigend te hebben geantwoord:

- SOGS 1: Wanneer u de afgelopen twaalf maanden bij het gokken geld hebt verloren, bent u dan wel eens teruggegaan c.q. doorgedaan met spelen om het verloren geld terug te winnen?
- SOGS 3: Hebt u de afgelopen twaalf maanden wel eens vaker gegokt dan u zich had voorgenomen?
- SOGS 4: Waren er de afgelopen twaalf maanden mensen die opmerkingen hadden over uw gokken (ook al vond u misschien dat ze geen gelijk hadden)?
- SOGS 5: Hebt u zich de afgelopen twaalf maanden wel eens schuldig gevoeld over de manier waarop u gokt of over wat er gebeurt wanneer u gokt?
- SOGS 6: Hebt u de afgelopen twaalf maanden wel eens gedacht om te stoppen met gokken en tegelijkertijd het gevoel gehad dat u dat niet zou kunnen?

SOGS-somscores

De somscore van de SOGS items wordt bepaald door punten behaald per item bij elkaar op te tellen. Hierbij wordt 1 punt toegekend voor het antwoord ‘Meestal’ of ‘Altijd’ bij item 1, 1 punt voor het antwoord ‘Soms’, ‘Meestal’ of ‘Altijd’ bij item 2 en 1 punt voor het antwoord ‘Ja’ bij items 3 tot en met 12 m.u.v. item 11. Tot slot wordt 1 punt toegekend per instantie waar geld geleend is om te gokken of om speelschulden terug te betalen (vervolgitems na item 11).

De SOGS-somscore is als volgt verdeeld:

SOGS-somscore	Frequency	Percent	Cumulative Percent
0	1072	89,9	89,9
1	83	7,0	96,9
2	21	1,8	98,6
3	9	,8	99,4
4	5	,4	99,8
5	1	,1	99,9
6	1	,1	100,0
7	1	,0	100,0
Total	1193	100,0	

De tabel maakt duidelijk dat de overgrote meerderheid (89,9%, $n = 1072$) van de recente spelers de score 0 heeft op de SOGS. Op basis van de somscore op de items van de SOGS worden de respondenten die het afgelopen jaar aan een kansspel hebben deelgenomen (65,4% van de totale populatie, $n = 1193$) ingedeeld in drie groepen: Recreatieve speler (SOGS-somscore 0, 1 of 2), Risicospeler (SOGS-somscore 3 of 4) en Probleemspeler (SOGS-somscore 5 en hoger).

SOGS indeling recente spelers	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Recreatieve speler	1177	98,6	98,6
Risicospeler	14	1,2	99,8
Probleemspeler	2	,2	100,0
Total	1193	100,0	

Van de spelers die het afgelopen jaar aan ten minste 1 kansspel hebben deelgenomen, blijkt 1,2% ($n = 14$) tot de risicospelers te behoren en 0,2% ($n = 2^4$) tot de probleemspelers.

Respondenten die nooit of langer dan een jaar geleden voor het laatst aan een kansspel hebben deelgenomen (34,6%, $n = 631$), krijgen het label 'Geen speler'. De verdeling geen speler, recreatieve spelers, risicospelers en probleemspelers in de totale steekproef is weergegeven in onderstaande tabel.

SOGS-indeling totale steekproef	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Geen speler	631	34,6	34,6
Recreatieve speler	1177	64,5	99,1
Risicospeler	14	,8	99,9
Probleemspeler	2	,1	100,0
Total	1824	100,0	

Van de totale populatie respondenten, dus inclusief de respondenten die nooit of langer dan een jaar geleden aan een kansspel hebben deelgenomen, is 0,8% ($n = 14$) risicospeler en 0,1% ($n = 2$) probleemspeler.

⁴ Het verschil met het aantal probleemspelers in de voorgaande tabel ($n = 3$) wordt veroorzaakt door afronding van de gewogen aantallen.

Onderstaande tabel geeft weer aan welke kansspelen de recreatieve spelers enerzijds en de risico- en probleemspelers anderzijds, het afgelopen jaar hebben deelgenomen.

Deelname afgelopen jaar	Recreatieve spelers (n = 1177) % ja (n)	Risico- en probleemspelers (n = 16) % ja (n)	Fisher's Exact Test (2-sided)
Loterij	90,1% (1060)	75,0% (12)	,068
Krasloterij	22,5% (265)	37,5% (6)	,224
Bingo	9,3% (109)	17,6% (3)	,209
Speelautomaten	9,3% (109)	37,5% (6)	,003
Poker	4,0% (47)	25,0% (4)	,004
Casinospelen	7,8% (91)	37,5% (6)	,001
Paardenraces	0,1% (1)	0,0% (0)	1,000
Sportwedstrijden	4,0% (47)	6,3% (1)	,485
Andere kansspelen	3,3% (39)	0,0% (0)	1,000

Vergeleken met recreatieve spelers hebben risico- en probleemspelers relatief vaak deelgenomen aan speelautomaten, poker en casinospelen. Risico- en probleemspelers lijken juist minder vaak aan loterijen deel te hebben genomen, dit verschil is marginaal significant.

De SOGS-somscore naar etniciteit

Vervolgens kijken we naar de SOGS-somscore naar etniciteit:

SOGS-somscore	Frequency			Percent		
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant
0	543	345	184	92,3	91,0	81,6
1	37	21	25	6,3	5,5	11,2
2	3	7	11	,5	1,9	4,8
3	3	4	2	,5	1,0	,9
4	1	1	3	,2	,4	1,2
5	0	1	0	0	,2	0
6	1	0	0	,2	0	0
7	0	0	1	0	0	,3
Total	588	379	226	100,0%	100,0%	100,0%

En de SOGS-indeling naar etniciteit:

SOGS indeling	Herkomst			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Geen speler	283 32,5%	203 34,9%	145 39,1%	631 34,6%
Recreatieve speler	583 66,9%	373 64,1%	220 59,3%	1176 64,5%
Risicospeler	4 0,5%	5 0,9%	5 1,3%	14 0,8%
Probleemspeler	1 0,1%	1 0,2%	1 0,3%	3 0,2%
Total	871 100,0%	582 100,0%	371 100,0%	1824 100,0%

$\chi^2 = 8,811 (6)$, $p = ,184$

Om nader in te zoomen op eventuele verschillen tussen de etnische groepen voegen we enerzijds de respondenten die niet gespeeld hebben en de recreatieve spelers samen tot één groep (99,1%; $n = 1808$) en anderzijds voegen we de risico- en probleemspelers samen tot één groep (0,9%; $n = 16$).

SOGS indeling	Herkomst			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Recreatieve of niet speler	866 99,4%	576 99,0%	366 98,7%	1808 99,1%
Risico- of probleemspeler	5 0,6%	6 1,0%	5 1,3%	16 0,9%
Total	871 100,0%	582 100,0%	371 100,0%	1824 100,0%

$\chi^2 = 2,023 (2)$, $p = ,364$

Hoewel het percentage risico- en probleemspelers onder niet-westerse migranten 2 maal zo hoog is als onder autochtonen (resp. 1,3% ($n=5$) vs. 0,6% ($n=5$)) blijkt dit verschil bij bivariate toetsing niet significant (Fisher's Exact Test = ,175 (2-sided)).

Gemiddelde SOGS-somscore

Als alternatief kunnen we kijken we naar de gemiddelde SOGS-somscore. Hierbij beperken we ons tot de respondenten die het afgelopen jaar aan tenminste 1 kansspel hebben deelgenomen (recente spelers; 65,4% van de totale populatie, $n = 1193$). Zoals blijkt uit onderstaande tabel is de gemiddelde SOGS-somscore erg laag (voor de hele groep respondenten die het afgelopen jaar aan tenminste één kansspel hebben deelgenomen 0,16) en bevindt zich daarmee ver buiten het bereik van risico- of problematisch spelen (resp. somscore 3 of 4 en somscore 5 en hoger). Een eventueel verschil in gemiddelde SOGS-somscore duidt daarmee dan ook niet noodzakelijkerwijs op een verschil in de prevalentie van risico- of probleemspelers maar kan wel een indicatie zijn dat er sprake is van meer of minder risicovol speelgedrag.

Gemiddelde SOGS-somscore

Herkomst	Mean	N	Std. Deviation	Minimum	Maximum
Autochtoon	,11	588	,455	0	6
Westerse migrant	,15	379	,553	0	5
Niet-westerse migrant	,30	226	,784	0	7
Total	,16	1193	,566	0	7

De niet-westerse migranten lijken gemiddeld een hogere score te hebben dan de autochtonen en de westerse migranten. Dit verschil is niet m.b.v. t-testen te toetsen op significantie vanwege de zeer scheve verdeling van de SOGS-scores.

Lineaire regressie met bootstrapping

Om te toetsen of er verschillen bestaan tussen de drie etnische groepen wat betreft de SOGS-somscore is gebruik gemaakt van een lineair regressiemodel met de SOGS-somscore als afhankelijke variabele en etnische groep als onafhankelijke variabele. In het model is bovendien leeftijd en opleiding toegevoegd om te corrigeren voor verschillen in leeftijd en opleiding tussen de etnische groepen, net als bij de toepassing van de weegfactor. Voor deze analyse is de variabele opleiding gehercodeerd naar 'Laag' (basisonderwijs / vmbo), 'Midden' (havo-vwo / mbo) en 'Hoog' (hbo / wo) en de variabele leeftijd naar 'Laag' (16-29 jaar), 'Midden' (30-54 jaar) en 'Hoog' (55 jaar en ouder). Om te corrigeren voor de zeer scheve verdeling van de SOGS-somscore en het zeer kleine aantal respondenten met een hogere SOGS-somscore is *bootstrapping* toegepast (N samples = 1000). Voor de analyse is gebruik gemaakt van de ongewogen data van alle respondenten die het afgelopen jaar aan tenminste één kansspel hebben deelgenomen.

De resultaten, beschreven in onderstaande tabel, maken duidelijk dat, rekening houdend met verschillen in leeftijd en opleiding tussen de etnische groepen, niet-westerse migranten gemiddeld een significant hogere somscore hebben op de SOGS. Het verschil in de somscore wordt hierbij weergegeven door de 'B'.

Lineair regressiemodel	B	Bootstrap			
		Std. Error	Sig. (2-tailed)	95% Confidence Interval B	
				Lower	Upper
(Constant)	,227	,075	,002	,095	,368
Westerse migrant	,053	,036	,132	-,016	,130
Niet-westerse migrant	,275	,063	,001	,160	,397
Opleiding Midden	,044	,044	,321	-,042	,128
Opleiding Hoog	-,035	,039	,358	-,113	,036
Leeftijd Midden	-,132	,080	,098	-,321	,026
Leeftijd Hoog	-,145	,078	,067	-,324	,003

Samenvattend maken de analyses van de SOGS-items en de SOGS-somscore duidelijk dat de prevalentie van risico- en/of probleemspelers niet significant verschillend is tussen de drie etnische groepen. Niet uitgesloten kan worden dat dit veroorzaakt wordt door het zeer lage aantal risico- en/of probleemspelers in de steekproef (n=16, 0,9%) waardoor de statistische '*power*' van de toetsing beperkt is. Er zijn namelijk wel aanwijzingen dat risicovol of problematisch speelgedrag meer voorkomt onder niet-westerse migranten dan onder autochtonen. Met name de significante hogere score op de 5 SOGS-items zijn een indicatie dat risicovol speelgedrag meer prevalent is onder niet-westerse migranten. Deze indicatie wordt ondersteund door de hogere gemiddelde somscore zoals blijkt uit de regressieanalyse. Tussen westerse migranten en autochtonen zijn geen verschillen in de prevalentie van risicovol of problematisch speelgedrag gevonden.

Verschillen tussen gewogen en ongewogen data

De analyses naar de verschillen in de prevalentie van problematisch speelgedrag tussen de drie etnische groepen zijn ook uitgevoerd op de ongewogen data (tabellen niet getoond). De ongewogen data zijn meer representatief voor de Nederlandse populatie dan de gewogen data (afgezien van de over-representatie van de (niet-)westerse migranten) en de resultaten van de analyses op de ongewogen data geven daardoor een betere indicatie van de daadwerkelijke situatie in de Nederlandse samenleving. Waargenomen verschillen tussen de etnische groepen kunnen echter (mede) veroorzaakt zijn door verschillen in leeftijd en/of opleiding tussen de etnische groepen waarvoor bij de ongewogen data niet is gecorrigeerd.

Ook ongewogen blijken de niet-westerse migranten vaker bevestigend te antwoorden op de SOGS-items 1, 3, 4, 5 en 6. Met uitzondering van het eerste item zijn ongewogen de verschillen tussen niet-westerse migranten en autochtonen (iets) groter. Daarnaast is ongewogen ook het verschil tussen niet-westerse migranten en autochtonen bij het tweede item significant.

Ongewogen is de prevalentie van risico- en probleemspelers iets groter. Daar waar bij gebruik van gewogen data de prevalentie van risico- en probleemspelers onder recente spelers resp. 1,2% (n=14) en 0,2% (n=2) was, is dit bij gebruik van ongewogen data resp. 1,4% (n=16) en 0,3% (n=3). Verder blijkt bij gebruik van de ongewogen data het verschil in de prevalentie van risico- en probleemspelers tussen niet-westerse migranten en autochtonen (resp. 1,9% (n=7) vs. 0,6% (n=5)) marginaal significant (Fisher's Exact Test = 0,52 (2-sided)). Bij gebruik van gewogen data was dit verschil kleiner (resp. 1,3% (n=5) vs. 0,6% (n=5)) en niet significant. Wanneer alleen respondenten in de analyse worden betrokken die het afgelopen jaar een kansspel hebben gespeeld is het ongewogen verschil tussen niet-westerse migranten en autochtonen (resp. 3,5% (n=7) vs. 0,9% (n=5)) significant (Fisher's Exact Test = ,015 (2-sided)).

Samenvattend blijken de verschillen tussen niet-westerse migranten en autochtonen wat betreft problematisch speelgedrag groter bij gebruik van ongewogen data.

Discussie en conclusie

Doel van het onderhavige onderzoek was het middels empirisch onderzoek vaststellen of er verschillen zijn tussen enerzijds westerse dan wel niet-westerse migranten en anderzijds autochtonen, wat betreft het deelnemen aan kansspelen en de prevalentie van problematisch speelgedrag.

In de wetenschappelijke literatuur zijn verschillende aanwijzingen te vinden dat problematisch speelgedrag meer voorkomt onder vooral niet-westerse migranten. Zo blijkt uit het Landelijk Alcohol en Drugs Informatie Systeem (LADIS) dat in 2015 21,5%⁵ van de hulpvragers met gokproblemen een niet-westerse en 4,4% een westerse migratieachtergrond heeft (Wisselink, Kuijpers, & Mol, 2016). In de totale Nederlandse populatie is 77,9% autochtoon en heeft 12,3% een niet-westerse en 9,8% een westerse migratie achtergrond (zie Bijlage 4 'Leeftijdsopbouw Nederlandse bevolking o.b.v. CBS cijfers'). Niet-westerse migranten zijn daarmee duidelijk oververtegenwoordigd en westerse migranten ondervertegenwoordigd onder de hulpvragers met gokproblemen. Ook eerder Nederlands onderzoek laat zien dat bij (niet-westerse) migranten of etnische minderheden problematisch speelgedrag vaker voorkomen dan bij autochtonen (de Bruin, Fris, Braam, & Verbraeck, 2008; Hendriks, Meerkerk, Van Oers, & Garretsen, 1997; Schrijvers, Risselada, & Meerkerk, 2010). Als mogelijke verklaring wordt aangevoerd dat problematisch kansspelers vaak bestaan uit (jonge) mannen met een lage sociaaleconomische status (SES) en dat juist deze groep is oververtegenwoordigd onder mensen met een migratieachtergrond.

Ook verschillende buitenlandse studies wijzen op verschillen in de prevalentie van problematisch speelgedrag tussen etnische en raciale groepen (Johansson, Grant, Kim, Odlaug, & Götestam, 2009; Shead, Derevensky, & Gupta, 2010; Welte, Barnes, Wieczorek, & Tidwell, 2004). Zo bleek uit een Amerikaanse studie uit 2009 onder een grote representatieve steekproef dat problematisch speelgedrag bij 1,2% van de witte bevolking voorkwam, tegen 2,2% van de zwarte bevolking en 2,3% van de native/Aziatische bevolking (Alegria et al., 2009). De samenstelling van de etnische groepen in deze buitenlandse studie verschilt echter sterk van de etnische groepen in Nederland wat de vergelijkbaarheid beperkt.

Naast al genoemde verschillen in leeftijd en SES worden ook sociaal-culturele en historische kenmerken, zoals culturele waarden en normen en sociale acceptatie, aangehaald als mogelijke verklaring voor verschillen in kansspeldeelname en problematisch speelgedrag tussen verschillende etnische groepen (Raylu & Oei, 2004). Zo lijken bijvoorbeeld kansspelen meer geïntegreerd te zijn in de Chinese cultuur (Tse, Yu, Rossen, & Wang, 2010) dan in de Nederlandse, wat deels een verschil in kansspeldeelname en problematisch speelgedrag tussen Nederlanders en Chinezen zou kunnen verklaren. Tezamen genomen zijn er sterke aanwijzingen dat demografische kenmerken zoals leeftijd en geslacht, een lage SES en sociaal-culturele en historische kenmerken risicofactoren vormen die aan problematisch speelgedrag gerelateerd kunnen worden (Hodgins, Stea, & Grant, 2011).

De resultaten van het huidige onderzoek (zie voor een overzicht onderstaande tabel) laten zien dat, na correctie d.m.v. weging voor verschillen in leeftijd en opleiding, westerse en niet-westerse migranten qua deelname aan kansspelen weinig verschillen van autochtonen. Mogelijk nemen niet-westerse migranten iets minder deel aan loterijen. Ook wat de betreft de prevalentie van risico- en probleemspelers werd geen significant verschil tussen de drie groepen vastgesteld. Mogelijk speelt hierbij het geringe aantal risico- en probleemspelers (n=16) een rol. Bij een dergelijk laag aantal is de statistische 'power' beperkt. Er zijn namelijk wel aanwijzingen dat, in lijn met de literatuur, risicovol of problematisch kansspelgedrag meer voorkomt bij niet-westerse migranten dan bij autochtonen. De belangrijkste aanwijzing is dat niet-westerse migranten op 5 SOGS items significant vaker bevestigend antwoordden dan autochtonen. Dit significante verschil op de 5

---

⁵ Het percentage westerse en niet-westerse migranten wordt in het rapport niet expliciet genoemd (Figuur 9, blz. 16). De exacte percentages zijn opgevraagd bij de auteurs van het rapport.

SOGS-items vormt de voornaamste indicatie dat risicovol (maar niet noodzakelijkerwijs problematisch) kansspelgedrag vaker voorkomt bij niet-westerse migranten. De gemiddeld hogere SOGS-somscore van niet-westerse migranten vergeleken met autochtonen, zoals bleek uit de regressieanalyse, ondersteunt de indicatie dat risicovol maar niet per se problematisch speelgedrag meer prevalent is onder niet-westerse migranten. Uit de resultaten is niet af te leiden of er ook echt sprake is van meer ernstige problematiek. Door de lage prevalentie van problematisch speelgedrag staan de resultaten van de analyses ook niet toe bepaalde groepen niet-westerse migranten nader te specificeren naar bijvoorbeeld land van herkomst.

Overzicht van de voornaamste resultaten

	Herkomst		
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant
SOGS indeling ^{a,d}			
Risico- of probleemspeler	0,6% (n=5)	1,0% (n=6)	1,3% (n=5)
Scores op afzonderlijke SOG-items (aandeel in (sub)populatie ^{b,d}			
SOGS 1: "Wanneer u de afgelopen twaalf maanden bij het gokken geld hebt verloren, bent u dan wel eens teruggegaan c.q. doorgegaan met spelen om het verloren geld terug te winnen?" (Meestal, Altijd)	1,9% (n=11)	3,4% (n=13)	7,1%*** (n=16)
SOGS-item 2: "Hebt u de afgelopen twaalf maanden wel eens gezegd dat u geld gewonnen had, terwijl u in werkelijkheid geld had verloren?" (Soms, meestal of altijd)	3,3% (n=9)	2,1% (n=4)	7,3% (n=9)
SOGS-item 3: "Hebt u de afgelopen twaalf maanden wel eens vaker gegokt dan u zich had voorgenomen?" (Ja)	1,7% (n=10)	1,8% (n=7)	4,4%** (n=10)
SOGS-item 4: "Waren er de afgelopen twaalf maanden mensen die opmerkingen hadden over uw gokken (ook al vond u misschien dat ze geen gelijk hadden)?" (Ja)	0,5% (n=3)	1,3% (n=5)	2,2%** (n=5)
SOGS-item 5: "Hebt u zich de afgelopen twaalf maanden wel eens schuldig gevoeld over de manier waarop u gokt of over wat er gebeurt wanneer u gokt?" (Ja)	1,5% (n=9)	2,9% (n=11)	4,4%** (n=10)
SOGS-item 6: "Hebt u de afgelopen twaalf maanden wel eens gedacht om te stoppen met gokken en tegelijkertijd het gevoel gehad dat u dat niet zou kunnen?" (Ja)	1,7% (n=10)	2,1% (n=8)	6,2%*** (n=14)
SOGS-item 7: "Hebt u de afgelopen twaalf maanden wel eens loten, geld voor gokken of andere tekenen dat u gokt, verborgen gehouden voor uw partner, kinderen of andere belangrijke mensen in uw leven?" (Ja)	1,0% (n=6)	1,8% (n=7)	1,3% (n=3)
Selectievraag: "Hebt u de afgelopen twaalf maanden wel eens ruzie gehad met mensen waar u mee samenleeft over de manier waarop u in het algemeen met uw geld omgaat?" (Ja, in subgroep die niet alleen leeft)	0,6% (n=3)	2,3% (n=7)	1,2% (n=2)
SOGS-item 8: "Als u de afgelopen twaalf maanden ruzie hebt gehad over geld, ging het dan wel eens over het feit dat u gokt?" (Ja, in subgroep die selectievraag met ja heeft beantwoord en die niet alleen leeft)	0,0% (n=0)	14,3% (n=1)	0,0% (n=0)

SOGS-item 9: "Hebt u de afgelopen twaalf maanden wel eens geld van iemand geleend en niet terugbetaald omdat u gokt?" (Ja)	0,0% (n=0)	0,0% (n=0)	0,4% (n=1)
SOGS-item 10: "Bent u de afgelopen twaalf maanden wel eens van uw werk of opleiding weggebleven omdat u in die tijd gokte?" (Ja)	0,0% (n=0)	0,0% (n=0)	0,0% (n=0)
Selectievraag SOGS-item (11): "Hebt u de afgelopen twaalf maanden geld geleend om te gokken of om speelschulden terug te betalen?" (Ja)	0,3% (n=2)	0,0% (n=0)	0,0% (n=0)
SOGS-item 12: "Hebt u de afgelopen twaalf maanden problemen gehad met gokken?" (Ja)	0,2% (n=1)	0,0% (n=0)	0,4% (n=1)
SOGS-somscore^{c, d}			
0	92,3 (n=543)	91,0 (n=345)	81,6 (n=184)
1	6,3 (n=37)	5,5 (n=21)	11,2 (n=25)
2	,5 (n=3)	1,9 (n=7)	4,8 (n=11)
3	,5 (n=3)	1,0 (n=4)	,9 (n=2)
4	,2 (n=1)	,4 (n=1)	1,2 (n=3)
5	0 (n=0)	,2 (n=1)	0 (n=0)
6	,2 (n=1)	0 (n=0)	0 (n=0)
7	0 (n=0)	0 (n=0)	,3 (n=1)
Gemiddelde SOGS somscore^d	0,11 (n=588)	0,15 (n=379)	0,30 (n=226)
Coëfficiënt lineaire regressie (B) met bootstrapping, na controle voor opleiding en leeftijd (coëfficiënt t.o.v. autochtoon)	(basis)	0,053	0,275***

*, **, *** Verschil significant op 10%, 5% en 1% niveau resp.

a: getoetst met Fisher's Exact test (2-sided)

b: getoetst met bivariaat Chi-kwadraat toets

c: geen formele toets i.v.m. weging

d: weging toegepast op leeftijd en opleidingsniveau

Een vergelijking van de resultaten van de analyses met gewogen en ongewogen data maakt duidelijk dat de verschillen tussen niet-westerse migranten en autochtonen ongewogen groter zijn en dus deels terug te voeren zijn op verschillen in demografische kenmerken. In de Nederlandse populatie zijn niet-westerse migranten gemiddeld jonger en hebben gemiddeld een lagere SES en het zijn juist deze kenmerken die aan een verhoogde kans op problematisch speelgedrag kunnen worden gerelateerd. De bevindingen van het huidige onderzoek maken verder aannemelijk dat daarnaast sociaal-culturele kenmerken van niet-westerse migranten bijdragen aan de hogere prevalentie van risicovol of problematisch speelgedrag in deze groep.

Het onderzoek maakt tot slot duidelijk dat er zowel wat betreft deelname aan kansspelen als de prevalentie van problematisch speelgedrag nauwelijks verschillen bestaan tussen westerse migranten en autochtonen.

Beperkingen van het onderzoek

Problematisch speelgedrag komt weinig voor in de populatie. Sommige SOGS-items werden door slechts een handvol respondenten bevestigend beantwoord. Het 10^e SOGS-item ("Bent u de afgelopen twaalf maanden wel eens van uw werk of opleiding weggebleven omdat u in die tijd gokte?") werd zelfs door geen enkele respondent bevestigend beantwoord. Ook het aantal risico- en probleemspelers was zeer beperkt ($n = 16$). Deze kleine aantallen beperken de statistische 'power' van de uitgevoerde toetsen waarbij slechts een gering aantal respondenten betrokken waren. Hiermee dient bij de interpretatie van de uitkomsten rekening gehouden te worden.

Een tweede aspect waarmee bij de interpretatie van de resultaten rekening gehouden moet worden is sociale wenselijkheid. Bij surveyonderzoek zoals het onderhavige, kan er sprake zijn van onderrapportage van de prevalentie van problematische aspecten omdat het als sociaal onwenselijk kan worden gezien om toe te geven problemen te ondervinden in de omgang met kansspelen. Deze sociale wenselijkheid kan bovendien bij sommige sociaal-culturele groepen een sterkere rol spelen dan bij andere.

Een derde aspect betreft het gebruik van de gemiddelde SOGS-somscore als maat om een verschil te toetsen in de prevalentie van problematisch speelgedrag tussen (niet-)westerse migranten en autochtonen. De gemiddelde SOGS-somscore van de meeste respondenten is zeer laag en duidelijk lager dan de grenswaarden voor risico- en probleemspelen. Het verschil in gemiddelde SOGS-somscore tussen de niet-westerse migranten en autochtonen is klein en weliswaar statistisch significant zoals blijkt uit de regressieanalyse, maar daarmee niet noodzakelijkerwijs klinisch relevant. Of er onder niet-westerse migranten echt sprake is van meer ernstige problemen waarvoor (professionele) hulp nodig is, kan hieruit niet afgeleid worden. De gemiddelde SOGS-somscore is geen standaardmaat en dient daarom met terughoudendheid te worden geïnterpreteerd. Anderzijds biedt de somscore meer onderscheidend vermogen dan de grove indeling in drie categorieën die, gezien de lage aantallen risico- en probleemspelers en de daarmee samenhangende beperkte statistische 'power', een conclusie lastig maakt. We beschouwen daarom de toetsing van het verschil van de gemiddelde SOGS-somscore als aanvullende indicatie dat risicovol speelgedrag meer voorkomt onder niet-westerse migranten.

Een laatste aspect betreft een mogelijke selectiebias bij de respondenten. De panels waarvan gebruik is gemaakt, zijn gebaseerd op een traditionele kanssteekproef uit de Basisregistratie Personen waardoor een goede representativiteit voor de (Nederlandssprekende) populatie verondersteld worden. De respons bij de enquête was hoog (ca. 85%) wat duidt op een goede representativiteit van de onderzochte steekproef voor het totale panel. Omdat het echter niet mogelijk bleek een non-respons-analyse uit te voeren, kan niet uitgesloten worden dat er sprake is geweest van een selectiebias wat de resultaten van het onderzoek zou kunnen vertekenen.

Betekenis huidige onderzoek voor bevindingen rapport van (Kruize et al., 2016)

Een directe aanleiding voor het huidige onderzoek was het rapport 'Modernisering kansspelbeleid Nulmeting 2016' (Kruize et al., 2016) waarin de helft van de gerapporteerde probleemspelers bleek te bestaan uit mensen met een met name niet-westerse migratieachtergrond. Aangezien mensen met een migratieachtergrond ondervertegenwoordigd waren in de steekproef kregen respondenten met een migratieachtergrond een hoge weegfactor. Dit had tot gevolg dat er een groot verschil bestond tussen de gewogen en de ongewogen prevalentie van probleemspelers. Wanneer de prevalentiecijfers uit 2016 worden vergeleken met een eerdere prevalentiebepaling uit 2005 en 2011 (Bieleman et al., 2011; de Bruin, Meijerman, Leenders, & Braam, 2006), dan is er bij gebruik van de gewogen prevalentiecijfers sprake van een significante stijging, bij gebruik van de ongewogen prevalentiecijfers is dat niet het geval. De vraag rees of bij een grotere deelname van mensen met een migratieachtergrond aan de enquête en een daaruit volgende kleinere weegfactor voor mensen met een migratieachtergrond, de prevalentie van probleemspelers lager zou uitvallen waardoor er geen sprake meer zou zijn van een stijging van het aantal probleemspelers.

Het huidige onderzoek maakt aannemelijk dat, deels door een verschil in demografische kenmerken en deels door sociaal-culturele verschillen, risicovol of problematisch speelgedrag meer prevalent is onder mensen met een niet-westerse migratieachtergrond. De resultaten van de onderhavige studie zijn daarmee in lijn met de resultaten van de studie van (Kruize et al., 2016) waarin een relatief groot aantal probleemspeleers een niet-westerse migratieachtergrond bleek te hebben. Een meer representatieve vertegenwoordiging van mensen met een migratieachtergrond in de steekproef van (Kruize et al., 2016) en de daaruit volgende lagere weegfactoren voor respondenten met een migratieachtergrond, zou daarmee niet noodzakelijkerwijs leiden tot een lagere prevalentie van probleemspeleers. Door het geringe aantal risico- en probleemspeleers kunnen op basis van de huidige studie geen betrouwbare omvangsschattingen gedaan worden. Doordat in het huidige onderzoek gebruik gemaakt is van een niet-representatieve steekproef waarin mensen met een migratieachtergrond zijn oververtegenwoordigd, kunnen de gepresenteerde prevalenties ook niet zondermeer vergeleken worden met die in andere onderzoeksrapporten, zoals het rapport 'Modernisering kansspelbeleid Nulmeting 2016' van (Kruize et al., 2016). Wel lijkt de prevalentie van risico- en probleemspeleers in de huidige studie (0,9% (n=16) van de totale populatie), ondanks de oververtegenwoordiging van niet-westerse migranten in de steekproef, lager uit te vallen dan de prevalentieschatting van (Kruize et al., 2016) die melding maakt van 1,3% (o.b.v. getrimde weegfactoren) dan wel 1,46% (o.b.v. ongetrimde weegfactoren) risico- en probleemspeleers.

Wat betreft de eerdere prevalentiemeting uit 2011 (Bieleman et al., 2011) is verder opvallend dat van de 10 gevonden probleemspeleers geen enkele probleemspeleer een niet-westerse achtergrond had; slechts één probleemspeleer had een westerse migratieachtergrond en de rest was van autochtone afkomst. Mogelijk is er sprake geweest van een ondervertegenwoordiging van niet-westerse probleemspeleers in de meting van 2011 waardoor een geflatteerd beeld is ontstaan.

Conclusie

Er zijn weinig verschillen tussen (niet-)westerse migranten en autochtonen wat betreft deelname aan kansspelen. Er is ook geen significant verschil gevonden tussen (niet-)westerse migranten en autochtonen wat betreft de prevalentie van risico- of probleemspeleers. Wel zijn er aanwijzingen dat, vergeleken met autochtonen, niet-westerse migranten vaker risicovol kansspelgedrag vertonen. Dit risicovolle speelgedrag hoeft niet noodzakelijkerwijs problematisch te zijn, maar kan wel een aandachtspunt zijn bij het ontwikkelen van beleid voor verslavingspreventie. Dat risicovol of problematisch speelgedrag vaker voorkomt bij niet-westerse migranten wordt deels veroorzaakt door demografische kenmerken zoals de gemiddeld lagere leeftijd van niet-westerse migranten en deels door sociaal-culturele kenmerken.

Doordat problematisch speelgedrag weinig prevalent is – de totale onderzoekspopulatie bevatte slechts 16 (0,9%) risico- en probleemspeleers – is het niet mogelijk op basis van de huidige data hierin specifieke groepen te onderscheiden. Duidelijk is wel dat niet-westerse migranten een risicogroep vormen en dat op deze doelgroep afgestemde preventie- en behandelvoorzieningen wenselijk zijn.

Literatuur

- Alegria, A. A., Petry, N. M., Hasin, D. S., Liu, S.-M., Grant, B. F., & Blanco, C. (2009). Disordered gambling among racial and ethnic groups in the US: results from the national epidemiologic survey on alcohol and related conditions. *CNS Spectrums*, 14(3), 132–42. Retrieved from <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2737691/>
- Bieleman, B., Biesma, S., Kruize, A., Zimmerman, C., Boendermaker, M., Nijkamp, R., & Bak, T. (2011). *Gokken in kaart Tweede meting aard en omvang kansspelen in Nederland*. WODC, ministerie van Veiligheid en Justitie. Groningen-Rotterdam: Intraval. Retrieved from http://www.wodc.nl/images/volledige-tekst_tcm44-414592.pdf
- Boshuizen, H. C., Nusselder, W. N., Peters, F., & Verweij, A. (2014). *Index SES-verschillen in (gezonde) levensverwachting*. Bilthoven.
- Bruin, D. de, Meijerman, C. J. M., Leenders, F. R. J., & Braam, R. V. (2006). *Verslingerd aan meer dan een spel. Een onderzoek naar de aard en omvang van kansspelproblematiek in Nederland [Wired to More Than a Game: A Study on the Nature and Extent of Problem Gambling in Netherlands]*. Den Haag: CVO/WODC.
- Bruin, D. de, Fris, M., Braam, R., & Verbraeck, H. (2008). *Kansspelen in andere aarde Een onderzoek naar kansspelproblematiek onder allochtone Nederlanders*. Utrecht. Retrieved from https://www.wodc.nl/binaries/volledige-tekst_tcm28-69447.pdf
- Hendriks, V. M., Meerkerk, G. J., Van Oers, H. A., & Garretsen, H. F. (1997). The Dutch instant lottery: prevalence and correlates of at-risk playing. *Addiction*, 92(3), 335–46. <https://doi.org/10.1111/j.1360-0443.1997.tb03203.x>
- Hodgins, D. C., Stea, J. N., & Grant, J. E. (2011). Gambling disorders. *Lancet*, 378(9806), 1874–84. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(10\)62185-X](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(10)62185-X)
- Johansson, A., Grant, J. E., Kim, S. W., Odlaug, B. L., & Götestam, K. G. (2009). Risk factors for problematic gambling: a critical literature review. *Journal of Gambling Studies*, 25(1), 67–92. <https://doi.org/10.1007/s10899-008-9088-6>
- Kardal, M., & Lodder, B. (2008). *De gezonde levensverwachting naar sociaaleconomische status*. Den Haag / Heerlen. Retrieved from <https://www.cbs.nl/-/media/imported/onze-diensten/methoden/dataverzameling/aanvullende-onderzoeksbeschrijvingen/documents/2008/49/13j759.pdf?la=nl-nl>
- Kruize, A., Boendermaker, M., Sijstra, M., & Bieleman, B. (2016). *Modernisering kansspelbeleid Nulmeting 2016*. Groningen-Rotterdam. Retrieved from <http://www.intraval.nl/nl/a/a86.html>
- Leeuwen, L. Van, Goossens, F. X., & Lammers, J. (2015). *Preventieplan Kansspelen op Afstand*. Utrecht. Retrieved from www.trimbos.nl/webwinkel
- Meerkerk, G.-J., & Rodenburg, G. (2017). *Kansspeldeelname en problematisch speelgedrag in Nederland anno 2016. Tabellen van de data die zijn verzameld door Kruize et al., 2016*. Rotterdam.
- Raylu, N., & Oei, T. P. (2004). Role of culture in gambling and problem gambling. *Clinical Psychology Review*, 23(8), 1087–1114. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2003.09.005>
- Schrijvers, C., Risselada, A., & Meerkerk, G.-J. (2010). *Aard en omvang van kansspelverslaving in Nederland in 2010*. Rotterdam: IVO.
- Shed, N. W., Derevensky, J. L., & Gupta, R. (2010). Risk and protective factors associated with youth problem gambling. *International Journal of Adolescent Medicine and Health*, 22(1), 39–58. <https://doi.org/10.1515/IJAMH.2010.22.1.3>
- Tse, S., Yu, A. C. H., Rossen, F., & Wang, C.-W. (2010). Examination of Chinese Gambling Problems through a Socio-Historical-Cultural Perspective. *The Scientific World JOURNAL*, 10, 1694–1704. <https://doi.org/10.1100/tsw.2010.167>
- Welte, J. W., Barnes, G. M., Wieczorek, W. F., & Tidwell, M.-C. (2004). Gambling participation and pathology in the United States--a sociodemographic analysis using classification trees. *Addictive Behaviors*, 29(5), 983–9. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2004.02.047>
- Wisselink, D., Kuijpers, W., & Mol, A. (2016). *Kerncijfers verslavingszorg 2015. LADIS Landelijk Alcohol en Drugs Informatie Systeem*. Houten. Retrieved from <http://www.ladis.eu/nl/home>

Bijlage 1 Toelichting op het LISS panel en het CentERpanel

Informatie afkomstig van CentERdata

LISS panel

Het LISS panel bestaat uit ruim 6500 personen die maandelijks vragenlijsten invullen via internet. Het panel is gebaseerd op een traditionele kanssteekproef uit de Basisregistratie Personen (BRP, voorheen GBA). Personen die niet in de originele steekproef zaten, kunnen niet meedoen. Er is dus geen zelfselectie mogelijk. Mensen zonder computer of internet krijgen apparatuur om mee te kunnen doen. In samenwerking met het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) wordt de kwaliteit en representativiteit van het panel bewaakt. Een professionele helpdesk en het panelmanagement ondersteunen het veldwerk.

Dataverzameling in het LISS panel

Het LISS panel is tegen betaling beschikbaar voor dataverzameling voor wetenschappelijk, maatschappelijk en beleidsrelevant onderzoek. Onderzoekers kunnen hiervoor een verzoek indienen en ontvangen vervolgens een voorstel op maat. Het onderzoek wordt zo ingericht dat de opdrachtgever de juiste data krijgt van de juiste mensen. Respondenten kunnen geselecteerd worden op basis van informatie die al bekend is uit eerdere onderzoeken. Ook is het mogelijk om onderzoeken te spreiden, zodat respondenten niet worden geconfronteerd met onnodig lange vragenlijsten. Verder kan herhaalonderzoek bij dezelfde personen relatief eenvoudig uitgevoerd worden waardoor veranderingen goed meetbaar zijn.

Het LISS panel heeft een stabiele hoge respons van gemiddeld ruim 80%. Deze hoge respons wordt behaald door een inhoudelijk aantrekkelijk aanbod van vragenlijsten maar ook door een goede incentive. Respondenten ontvangen €2,50 voor een vragenlijst met een invultijd van 10 minuten. Omdat het veldwerk een vaste periode, meestal een maand, duurt en men tweemaal een herinnering krijgt, is iedereen (van oud tot jong, werkend of niet werkend en/of tijdelijk afwezig) ook in de gelegenheid de vragenlijst te beantwoorden.

Het CentERpanel

Het CentERpanel is een panel dat in 1991⁶ is opgericht. Het bestaat uit ruim 2.000 huishoudens, representatief voor de Nederlands sprekende bevolking. De panelleden kunnen elk weekend worden uitgenodigd om online vragenlijsten in te vullen. Veel online panels zijn niet gebaseerd op kanssteekproeven, maar op zelf-selectie. De onderzoeker heeft daarmee geen controle over het selectieproces. Voor de opzet en continuering van het CentERpanel is nadrukkelijk niet voor zelf-selectie gekozen.

Werving CentERpanel

Voor de werving wordt een adressensteekproef getrokken uit het postafgiftebestand. Vervolgens worden de adressen gekoppeld aan vaste en/of mobiele telefoonnummers. Dit lukt bij ongeveer 60% van de adressen; deze huishoudens worden telefonisch benaderd en de overige schriftelijk.

Het werven en selecteren van de panelleden gebeurt in een drietal stappen:

1) Trekking:

Regelmatig wordt een overzicht gemaakt van de representativiteit van het CentERpanel, waarbij de verdeling op achtergrondkenmerken zoals leeftijd, opleiding, geslacht, provincie en inkomen in het panel wordt vergeleken met de verdeling van deze kenmerken in de populatie (CBS-Statline). Eens per jaar wordt een

---

⁶ De steekproef werd getrokken in samenwerking met het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Het vaste telefoonnet had toen nog 99% dekking. Om ook geheime nummers te bereiken werden de laatste twee getallen gerandomiseerd (Random Digit Dialing, RDD). Voor het selecteren van de telefoonnummers werd een Equal Probability Selection Method (EPSEM) gehanteerd (Nyhus, 1996; Teppa & Vis, 2012).

steekproef getrokken die erop is gericht te corrigeren voor de kenmerken waarop het panel afwijkingen vertoont ten aanzien van de populatie.

2) Telefonische enquête:

Mensen worden telefonisch benaderd met het verzoek mee te doen aan een (kort) telefonisch interview. Bij weigering wordt gevraagd of men alsnog een paar vragen wil beantwoorden in verband met eventuele selectieve non-respons. Aan het einde van het telefonische interview wordt gevraagd of men in principe zou willen deelnemen aan langer lopend onderzoek. Als het antwoord positief is worden de kenmerken van de respondent (en zijn/haar huishouden) opgeslagen in een database.

3) Brief:

Na trekking krijgen de potentiële nieuwe huishoudens een brief en informatieboekje van CentERdata per post opgestuurd.

4) Telefonische werving

In de laatste fase worden alle huishoudens die hadden toegezegd wederom telefonisch benaderd met de vraag of zij lid willen worden van het CentERpanel. Bij een positief antwoord krijgt het huishouden de benodigde faciliteiten om wekelijks de online vragenlijsten te kunnen invullen.

De opzet is zodanig dat het geen vereiste is om over een computer met internetaansluiting te beschikken. Indien het huishouden geen computer en/of geen toegang heeft tot internet dan wordt een zogenaamde Sim.PC (een eenvoudig te bedienen multimedia computer) en een internetverbinding verstrekt waarmee de vragenlijsten toch kunnen worden ingevuld. De aanwezige infrastructuur en het kennis- en ervaringsniveau m.b.t. computer en internetgebruik vormt daardoor geen enkele beperking om deel te nemen aan het panel.

Het CentERpanel bestaat in week 13 van 2016 uit 2.510 huishoudens en 3.303 panelleden.

Bijlage 2 Beschrijving van de steekproef

Demografische kenmerken van de dataset: geslacht, leeftijd, opleiding, burgerlijke staat, arbeidssituatie en inkomen. NB: deze resultaten zijn afkomstig van analyses met ongewogen data.

Geslacht

De geslachtsverdeling in de steekproef naar etnische groepering.

Geslacht	Herkomst			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Man	425 48,8%	273 46,8%	175 46,7%	873 47,7%
Vrouw	446 51,2%	310 53,2%	200 53,3%	956 52,3%
Total	871 100,0%	583 100,0%	375 100,0%	1829 100,0%

$\chi^2 = 0,756 (2)$, $p = ,685$

In de steekproef is de man-vrouw verdeling nagenoeg gelijk: 47,7% ($n = 873$) mannen en 52,3% ($n = 956$) vrouwen. De man-vrouw verdeling binnen de groep autochtonen en (niet-)westerse migranten wijkt hier niet van af.

Leeftijd

De gemiddelde leeftijd van de respondenten in de steekproef naar etnische groepering.

Leeftijd	Mean	N	Std. Deviation	Minimum	Maximum
Autochtoon	53,33	871	16,960	16	93
Westerse migrant	55,15	583	16,184	17	94
Niet-westerse migrant	43,14	375	15,173	16	88
Total	51,82	1829	16,955	16	94

$F = 68,580 (2)$, $p < ,000$

De leeftijd van de respondenten varieert van 16 jaar tot 94 jaar en bedraagt gemiddeld 51,8 jaar ($n = 1829$). De groep niet-westerse migranten (43,1 jaar, $n = 375$) is gemiddeld ongeveer 10 jaar jonger dan de autochtonen (53,3 jaar, $n = 871$) ($t = 10,485 (786,712)$, $p < ,000$). De westerse migranten zijn gemiddeld iets ouder (55,2 jaar, $n = 583$) dan de autochtonen ($t = -2,048 (1452)$, $p = ,041$), dit verschil is echter klein.

Het aantal respondenten in de leeftijdscategorie 16-17 jaar is zeer beperkt (1,0%, $n = 19$). De groep niet-westerse migranten bevat, vergeleken met de groep autochtonen, relatief veel respondenten in de jongere leeftijdscategorieën 18-24 jaar (9,3% vs. 4,2%; $\chi^2 = 12,451 (1)$, $p < ,000$), 25-39 jaar (30,9% vs. 18,9%; $\chi^2 = 21,575 (1)$, $p < ,000$) en 40-54 jaar (33,9% vs. 24,6%; $\chi^2 = 11,399 (1)$, $p = ,001$) en relatief weinig respondenten in de oudste leeftijdscategorieën 55-65 jaar (16,0% vs. 22,2%; $\chi^2 = 6,144 (1)$, $p = ,013$) en ouder dan 65 jaar (7,7% vs. 29,0%; $\chi^2 = 68,008 (1)$, $p < ,000$). Dit komt overeen met de iets lagere gemiddelde leeftijd van de groep niet-westerse migranten. Er zijn geen significante verschillen wat betreft de leeftijdscategorieën tussen de westerse migranten en autochtonen.

De leeftijd in categorieën van de respondenten in de steekproef naar etnische groepering.

Leeftijd	Herkomst			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
16-17 jr.	9 1,0%	2 0,3%	8 2,1%	19 1,0%
18-24 jr.	37 4,2%	17 2,9%	35 9,3%	89 4,9%
25-39 jr.	165 18,9%	90 15,4%	116 30,9%	371 20,3%
40-54 jr.	214 24,6%	158 27,1%	127 33,9%	499 27,3%
55-65 jr.	193 22,2%	138 23,7%	60 16,0%	391 21,4%
> 65 jr.	253 29,0%	178 30,5%	29 7,7%	460 25,2%
Total	871 100,0%	583 100,0%	375 100,0%	1829 100,0%

$\chi^2 = 128,423$ (10), $p < ,000$

Opleiding

De opleiding van de respondenten in de steekproef naar etnische groepering.

Opleiding	Herkomst			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
basisonderwijs	61 7,0%	36 6,2%	47 12,7%	144 7,9%
vmbo	172 19,8%	102 17,5%	63 17,0%	337 18,5%
havo/vwo	86 9,9%	77 13,2%	45 12,1%	208 11,4%
mbo	207 23,8%	127 21,8%	96 25,9%	430 23,6%
hbo	233 26,8%	151 25,9%	64 17,3%	448 24,6%
wo	111 12,8%	89 15,3%	56 15,1%	256 14,0%
Total	870 100,0%	582 100,0%	371 100,0%	1823 100,0%

$\chi^2 = 32,704$ (10), $p < ,000$

De verschillen in opleiding tussen de drie etnische groepen zijn beperkt. De groep niet-westerse migranten bevat, vergeleken met de groep autochtonen, relatief veel respondenten die enkel basisonderwijs hebben gevolgd (12,7% vs. 7,0%; $\chi^2 = 10,476$ (1), $p = ,001$) en relatief weinig respondenten die een HBO opleiding hebben gevolgd (17,3% vs. 26,8%; $\chi^2 = 12,978$ (1), $p < ,000$). De groep westerse migranten bevat, vergeleken met de groep autochtonen, relatief veel respondenten met een havo/vwo opleiding (13,2% vs. 9,9%; $\chi^2 = 3,916$, (1), $p = ,048$).

Burgerlijke staat / woonvorm huishouden

De woonvorm van de respondenten in de steekproef naar etnische groepering.

Woonvorm huishouden	Herkomst			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Alleenstaande	192 22,0%	153 26,2%	89 23,7%	434 23,7%
(On)gehuwd samenwonend, zonder kind(eren)	347 39,8%	226 38,8%	71 18,9%	644 35,2%
(On)gehuwd samenwonend, met kind(eren)	266 30,5%	150 25,7%	152 40,5%	568 31,1%
Alleenstaande, met kind(eren)	40 4,6%	36 6,2%	48 12,8%	124 6,8%
Anders	26 3,0%	18 3,1%	15 4,0%	59 3,2%
Total	871 100,0%	583 100,0%	375 100,0%	1829 100,0%

$\chi^2 = 81,850$ (8), $p < ,000$

De verschillen tussen de autochtonen en westerse migranten wat betreft woonvorm zijn beperkt: alleen de groep respondenten die gehuwd of ongehuwd samenwoont met kind(eren) is relatief iets kleiner (25,7% vs. 30,5%; $\chi^2 = 3,957$ (1), $p = ,047$). Groter zijn de verschillen tussen de autochtonen en niet-westerse migranten. In de laatste groep bevinden zich relatief weinig respondenten die gehuwd of ongehuwd samenwonen zonder kind(eren) (18,9% vs. 39,8%; $\chi^2 = 51,393$ (1), $p < ,000$), relatief veel respondenten die gehuwd of ongehuwd samenwonen met kind(eren) (40,5% vs. 30,5%; $\chi^2 = 11,744$ (1), $p = ,001$), en relatief veel respondenten die alleenstaand zijn met kind(eren) (12,8% vs. 4,6%; $\chi^2 = 26,903$ (1), $p < ,000$).

Arbeidssituatie

Bij de arbeidssituatie of de belangrijkste bezigheid van de respondenten, zijn er beperkte verschillen tussen de drie etnische groepen. De groep westerse migranten bevat relatief weinig respondenten in loondienst (40,0% vs. 47,0%; $\chi^2 = 6,924$ (1), $p = ,009$), relatief veel respondenten die aangeven huisman of -vrouw te zijn (9,3% vs. 6,2%; $\chi^2 = 4,764$ (1), $p = ,029$) en relatief veel respondenten met onbetaald werk (2,6% vs. 1,1%; $\chi^2 = 4,195$ (1), $p = ,041$). De verschillen zijn echter klein. De groep niet-westerse migranten bevat relatief veel werkzoekenden (7,8% vs. 3,3%; $\chi^2 = 11,532$ (1), $p = ,001$), relatief veel respondenten die een studie volgen (12,8% vs. 4,5%; $\chi^2 = 28,112$ (1), $p < ,000$), relatief weinig gepensioneerden (7,5% vs. 27,2%; $\chi^2 = 60,751$ (1), $p < ,000$), relatief veel respondenten die arbeidsongeschikt zijn (7,5% vs. 4,7%; $\chi^2 = 3,861$ (1), $p = ,049$) en, tot slot, relatief veel respondenten die onbetaald werk verrichten (3,7% vs. 1,1%; $\chi^2 = 9,321$ (1), $p = ,002$).

De arbeidssituatie van de respondenten in de steekproef naar etnische groepering.

Belangrijkste bezigheid	Herkomst			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Loondienst	409 47,0%	233 40,0%	175 46,8%	817 44,7%
Vrij beroep	48 5,5%	33 5,7%	20 5,3%	101 5,5%
Werkzoekend	29 3,3%	23 3,9%	29 7,8%	81 4,4%
Studie	39 4,5%	20 3,4%	48 12,8%	107 5,9%
Huisman/vrouw	54 6,2%	54 9,3%	29 7,8%	137 7,5%
Pensioen	237 27,2%	172 29,5%	28 7,5%	437 23,9%
Arbeidsongeschikt	41 4,7%	30 5,1%	28 7,5%	99 5,4%
Onbetaald werk	10 1,1%	15 2,6%	14 3,7%	39 2,1%
Anders	4 0,5%	3 0,5%	3 0,8%	10 0,5%
Total	871 100,0%	583 100,0%	374 100,0%	1828 100,0%

$\chi^2 = 127,808$ (16), $p < ,000$

Inkomen

De verschillen in persoonlijk netto maandinkomen tussen autochtonen en westerse migranten zijn beperkt: enkel de respondenten met een inkomen tussen €2001 en €2500 zijn, vergeleken met de autochtonen, ondervertegenwoordigd bij de westerse migranten (12,8% vs. 19,2%; $\chi^2 = 9,661$ (1), $p < ,002$). Vergeleken met de autochtonen hebben niet-westerse migranten relatief vaak geen inkomen (19,9% vs. 6,6%; $\chi^2 = 44,993$ (1), $p < ,000$), relatief weinig een inkomen tussen €2001 en €2500 (8,4% vs. 19,2%; $\chi^2 = 21,283$ (1), $p < ,000$) en relatief weinig een inkomen hoger dan €3501 (1,4% vs. 3,8%; $\chi^2 = 4,551$ (1), $p = ,033$).

Het persoonlijk netto maandinkomen in categorieën van de respondenten in de steekproef naar etnische groepering.

Persoonlijk netto maandinkomen	Herkomst			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
geen inkomen	54 6,6%	46 8,3%	69 19,9%	169 9,9%
EUR 500 of minder	37 4,6%	32 5,8%	19 5,5%	88 5,1%
EUR 501 t/m EUR 1000	123 15,1%	87 15,7%	59 17,0%	269 15,7%
EUR 1001 t/m EUR 1500	145 17,8%	94 17,0%	57 16,4%	296 17,3%
EUR 1501 t/m EUR 2000	158 19,4%	131 23,6%	73 21,0%	362 21,1%
EUR 2001 t/m EUR 2500	156 19,2%	71 12,8%	29 8,4%	256 14,9%
EUR 2501 t/m EUR 3000	66 8,1%	42 7,6%	24 6,9%	132 7,7%
EUR 3001 t/m EUR 3500	43 5,3%	26 4,7%	12 3,5%	81 4,7%
Meer dan EUR 3501	31 3,8%	25 4,5%	5 1,4%	61 3,6%
Total	813 100,0%	554 100,0%	347 100,0%	1714 100,0%

$\chi^2 = 79,664$ (16), $p < ,000$

Bijlage 3 Effecten weging op deelname en probleemprevalentie

Effecten weging op deelname

In deze bijlage worden de effecten getoond van verschillende wegingen (alleen leeftijd; leeftijd en opleiding; leeftijd, opleiding en arbeidssituatie; leeftijd, opleiding, arbeidssituatie en inkomen) op de deelname aan speelautomaten naar etnische groepering. Speelautomaten zijn hierbij als voorbeeld genomen omdat het een relatief riskant spel is en relatief veel wordt gespeeld.

Zonder weging

Deelname speelautomaten	Herkomst autochtoon, westers of niet-westers allochtoon			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Nooit	660 75,9%	444 76,2%	287 76,5%	1391 76,1%
Ooit	158 18,2%	101 17,3%	61 16,3%	320 17,5%
Afgelopen jaar	51 5,9%	38 6,5%	27 7,2%	116 6,3%
Total	869 100,0%	583 100,0%	375 100,0%	1827 100,0%

Geen significant verschil tussen autochtoon – westers of tussen autochtoon – niet-westers

Met weging op leeftijd (weegfactor min. .45 max. 3,75)

Deelname speelautomaten	Herkomst autochtoon, westers of niet-westers allochtoon			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Nooit	660 75,9%	439 75,3%	297 79,2%	1396 76,4%
Ooit	158 18,2%	101 17,3%	59 15,7%	318 17,4%
Afgelopen jaar	51 5,9%	43 7,4%	19 5,1%	113 6,2%
Total	869 100,0%	583 100,0%	375 100,0%	1827 100,0%

Geen significant verschil tussen autochtoon – westers of tussen autochtoon – niet-westers

Met weging op leeftijd en opleiding (weegfactor min. ,21 max. 4,86)

Deelname speelautomaten	Herkomst autochtoon, westers of niet-westers allochtoon			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Nooit	660	440	288	1388
	75,9%	75,6%	77,6%	76,2%
Ooit	158	98	62	318
	18,2%	16,8%	16,7%	17,5%
Afgelopen jaar	51	44	21	116
	5,9%	7,6%	5,7%	6,4%
Total	869	582	371	1822
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Geen significant verschil tussen autochtoon – westers of tussen autochtoon – niet-westers

Met weging op leeftijd en opleiding en arbeidssituatie (weegfactor min. ,05 max. 5,34)

Deelname speelautomaten	Herkomst autochtoon, westers of niet-westers allochtoon			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Nooit	660	438	283	1381
	75,9%	75,3%	76,5%	75,8%
Ooit	158	99	66	323
	18,2%	17,0%	17,8%	17,7%
Afgelopen jaar	51	45	21	117
	5,9%	7,7%	5,7%	6,4%
Total	869	582	370	1821
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Geen significant verschil tussen autochtoon – westers of tussen autochtoon – niet-westers

Met weging op leeftijd en opleiding en arbeidssituatie en inkomen (weegfactor min. ,04 max. 6,50)

Deelname speelautomaten	Herkomst autochtoon, westers of niet-westers allochtoon			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Nooit	660	436	276	1372
	75,9%	74,9%	75,2%	75,5%
Ooit	158	102	70	330
	18,2%	17,5%	19,1%	18,2%
Afgelopen jaar	51	44	21	116
	5,9%	7,6%	5,7%	6,4%
Total	869	582	367	1818
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Geen significant verschil tussen autochtoon – westers of tussen autochtoon – niet-westers

Dit overzicht maakt duidelijk de verschillende vormen van weging geen effect heeft op gevonden significante verschillen tussen autochtoon – westers of tussen autochtoon – niet-westers wat betreft het spelen op speelautomaten. Zowel met als zonder wegingen zijn er geen significante verschillen tussen autochtoon – westers of tussen autochtoon – niet-westers. Uiteraard veranderen wel de percentages maar dat leidt niet tot meer of minder significante verschillen. In het algemeen lijkt door weging de deelname aan speelautomaten onder niet-westerse migranten iets te dalen en onder westerse migranten iets te stijgen. Het grootste verschil

lijkt daarbij op te treden bij weging op leeftijd eventueel in combinatie met opleiding. Toevoeging van de overige weegfactoren (arbeid en inkomen) lijkt geen groot verschil meer te maken.

Dezelfde analyse, nu voor deelname aan kansspelen ongeacht welke.

Zonder weging

Deelname kansspelen ongeacht welke	Herkomst autochtoon, westers of niet-westers allochtoon			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Nooit	143	99	114	356
	16,4%	17,0%	30,4%	19,5%
Ooit	140	104	62	306
	16,1%	17,8%	16,5%	16,7%
Afgelopen jaar	588	380	199	1167
	67,5%	65,2%	53,1%	63,8%
Total	871	583	375	1829
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Significant verschil tussen niet-westers en autochtoon

Met weging op leeftijd

Deelname kansspelen ongeacht welke	Herkomst autochtoon, westers of niet-westers allochtoon			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Nooit	143	100	93	336
	16,4%	17,2%	24,7%	18,4%
Ooit	140	104	56	300
	16,1%	17,8%	14,9%	16,4%
Afgelopen jaar	588	379	227	1194
	67,5%	65,0%	60,4%	65,2%
Total	871	583	376	1830
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Significant verschil tussen niet-westers en autochtoon

Met weging op leeftijd en opleiding

Deelname kansspelen ongeacht welke	Herkomst autochtoon, westers of niet-westers allochtoon			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Nooit	143	98	87	328
	16,4%	16,9%	23,5%	18,0%
Ooit	140	104	58	302
	16,1%	17,9%	15,6%	16,6%
Afgelopen jaar	588	379	226	1193
	67,5%	65,2%	60,9%	65,4%
Total	871	581	371	1823
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Significant verschil tussen niet-westers en autochtoon

Met weging op leeftijd en opleiding en arbeidssituatie

Deelname kansspelen ongeacht welke	Herkomst autochtoon, westers of niet-westers allochtoon			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Nooit	143	101	88	332
	16,4%	17,4%	23,7%	18,2%
Ooit	140	100	55	295
	16,1%	17,2%	14,8%	16,2%
Afgelopen jaar	588	380	228	1196
	67,5%	65,4%	61,5%	65,6%
Total	871	581	371	1823
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Significant verschil tussen niet-westers en autochtoon

Met weging op leeftijd en opleiding en arbeidssituatie en inkomen

Deelname kansspelen ongeacht welke	Herkomst autochtoon, westers of niet-westers allochtoon			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Nooit	143	98	83	324
	16,4%	16,8%	22,6%	17,8%
Ooit	140	99	58	297
	16,1%	17,0%	15,8%	16,3%
Afgelopen jaar	588	385	227	1200
	67,5%	66,2%	61,7%	65,9%
Total	871	582	368	1821
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Significant verschil tussen niet-westers en autochtoon

Bij deelname aan kansspelen ongeacht welke ('nooit', 'ooit' en 'afgelopen jaar') blijken ongewogen niet-westerse migranten significant minder vaak afgelopen jaar gespeeld te hebben en vaker nooit. Het toepassen van de verschillende weegfactoren verandert hier niets aan, al worden de verschillen wel iets kleiner: door de weging wordt het percentage niet-westerse migranten dat afgelopen jaar gespeeld heeft iets groter en het percentage dat nooit gespeeld iets lager. Ook hier lijkt het grootste verschil te zitten in het toepassen van de weegfactor 'Leeftijd', toevoeging van de overige factoren opleiding, arbeid en inkomen, maakt vervolgens minder uit. Voor de westerse migranten zijn de effecten van de verschillende wegingen zeer beperkt.

Effecten weging op probleemprevalentie

Zonder weging

SOGS indeling	Herkomst autochtoon, westers of niet-westers allochtoon			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Recreatieve of niet speler	866	576	368	1810
	47,8%	31,8%	20,3%	100,0%
	99,4%	98,8%	98,1%	99,0%
Risico- of probleemspeler	5	7	7	19
	26,3%	36,8%	36,8%	100,0%
	0,6%	1,2%	1,9%	1,0%
Total	871	583	375	1829
	47,6%	31,9%	20,5%	100,0%
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Significant meer risico/probleem spelers onder niet-westerse migranten (Fisher's Exact Test = ,052 (2-sided), ,039 1-sided))

Met weging op leeftijd

SOGS indeling	Herkomst autochtoon, westers of niet-westers allochtoon			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Recreatieve of niet speler	866	576	370	1812
	47,8%	31,8%	20,4%	100,0%
	99,4%	98,8%	98,7%	99,1%
Risico- of probleemspeler	5	7	5	17
	29,4%	41,2%	29,4%	100,0%
	0,6%	1,2%	1,3%	0,9%
Total	871	583	375	1829
	47,6%	31,9%	20,5%	100,0%
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Geen significante verschillen (Fisher's Exact Test = ,178 ,151)

Met weging op leeftijd en opleiding

SOGS indeling	Herkomst autochtoon, westers of niet-westers allochtoon			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Recreatieve of niet speler	866	576	366	1808
	47,9%	31,9%	20,2%	100,0%
	99,4%	99,0%	98,7%	99,1%
Risico- of probleemspeler	5	6	5	16
	31,3%	37,5%	31,3%	100,0%
	0,6%	1,0%	1,3%	0,9%
Total	871	582	371	1824
	47,8%	31,9%	20,3%	100,0%
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Geen significante verschillen (Fisher's Exact Test = ,175 ,147)

Met weging op leeftijd en opleiding en arbeidssituatie

SOGS indeling	Herkomst autochtoon, westers of niet-westers allochtoon			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Recreatieve of niet speler	866 47,9% 99,4%	576 31,9% 99,0%	365 20,2% 98,6%	1807 100,0% 99,1%
Risico- of probleemspeler	5 31,3% 0,6%	6 37,5% 1,0%	5 31,3% 1,4%	16 100,0% 0,9%
Total	871 47,8% 100,0%	582 31,9% 100,0%	370 20,3% 100,0%	1823 100,0% 100,0%

Geen significante verschillen (Fisher's Exact Test = ,175 ,146)

Met weging op leeftijd en opleiding en arbeidssituatie en inkomen

SOGS indeling	Herkomst autochtoon, westers of niet-westers allochtoon			Total
	Autochtoon	Westerse migrant	Niet-westerse migrant	
Recreatieve of niet speler	866 48,0% 99,4%	577 31,9% 99,1%	363 20,1% 98,6%	1806 100,0% 99,2%
Risico- of probleemspeler	5 33,3% 0,6%	5 33,3% 0,9%	5 33,3% 1,4%	15 100,0% 0,8%
Total	871 47,8% 100,0%	582 32,0% 100,0%	368 20,2% 100,0%	1821 100,0% 100,0%

Geen significante verschillen (Fisher's Exact Test: ,173 ,144)

Bij de indeling recreatief of niet-speler vs. risico of probleemspeler blijkt ongewogen de prevalentie risico/probleem onder niet-westerse migranten relatief hoog te zijn, dit verschil is marginaal significant (Fisher's Exact Test = ,052 (2-sided) ,039 (1-sided)). Toepassing van weegfactoren zorgt ervoor dat het verschil kleiner wordt en niet meer significant is. Het maakt daarbij weinig uit waaruit de weegfactor is opgebouwd.

Bijlage 4 Leeftijdsopbouw Nederlandse bevolking o.b.v. CBS cijfers

Verdeling in etnische groepen Nederlandse bevolking o.b.v. CBS data (2016)

Etnische groep	Aantal	%
Autochtoon	13 226 829	77,9
Westers allochtoon	1 655 699	9,8
Niet-westers allochtoon	2 096 592	12,3
Totaal	16 979 120	100,0

Opbouw leeftijd bevolking naar migratie achtergrond o.b.v. CBS data (2016)

Leeftijd	Autochtoon	Westers allochtoon	Niet-westers allochtoon	totaal
0-10	1 343 166 (10,2%)	149 824 (9,0%)	313 902 (15,0%)	1 806 892 (10,6%)
10-20	1 531 277 (11,6%)	142 822 (8,6%)	337 508 (16,1%)	2 011 607 (11,8%)
20-30	1 525 510 (11,5%)	238 565 (14,4%)	372 873 (17,8%)	2 136 948 (12,6%)
30-40	1 418 180 (10,7%)	248 395 (15,0%)	360 179 (17,2%)	2 026 754 (11,9%)
40-50	1 847 876 (14,0%)	248 116 (15,0%)	310 734 (14,8%)	2 406 726 (14,2%)
50-60	1 998 961 (15,1%)	227 121 (13,7%)	225 051 (10,7%)	2 451 133 (14,4%)
60-70	1 784 659 (13,5%)	204 482 (12,4%)	111 314 (5,3%)	2 100 455 (12,4%)
70-80	1 108 478 (8,4%)	129 759 (7,8%)	51 620 (2,5%)	1 289 857 (7,6%)
80-90	559 650 (4,2%)	57 383 (3,5%)	12 203 (0,6%)	629 236 (3,7%)
90+	109 072 (0,8%)	9 232 (0,6%)	1 208 (0,1%)	119 512 (0,7%)
Totaal	13 226 829 (100%)	1 655 699 (100%)	2 096 592 (100%)	16 979 120 (100%)

<http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=37325&D1=0&D2=a&D3=0,121-130&D4=a&D5=0,2-4&D6=l&HD=170524-1637&HDR=G5&STB=G1,G2,G3,G4,T>